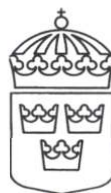


Riksdagens protokoll

1993/94:99

Fredagen den 29 april

Kl. 9.00 – 12.04



Protokoll
1993/94:99

1 § Hänvisning av ärenden till utskott och beslut om förkortad motionstid

Föredrogs och hänvisades

Förslag

1993/94:RFK3 Förvaltningskontorets förslag om Nordiska rådets svenska delegation till konstitutionsutskottet

Riksdagens förvaltningskontor hade föreslagit att riksdagen skulle besluta att motionstiden för denna skrivelse förkortades till sju dagar.

Kammaren beslöt förkorta motionstiden till att utgå torsdagen den 5 maj.

Motionerna

1993/94:N35–N40 till näringsutskottet

1993/94:Fi23–Fi29 till finansutskottet

2 § Beslut rörande utskottsbetänkanden som slutdebatterats den 28 april

TU25 Kommunikationsforskning

Kammaren biföll utskottets hemställan.

TU26 Vägverket

Mom. 6 (medelsanvisning för drift och underhåll av statliga vägar)

1. utskottet

2. res. 2 i motsvarande del (s)

Votering:

157 för utskottet

116 för res. 2

5 avstod

71 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 72 m, 22 fp, 24 c, 20 kds, 18 nyd, 1 -

För res. 2: 111 s, 5 v
Avstod: 5 v
Frånvarande: 27 s, 8 m, 11 fp, 7 c, 6 kds, 5 nyd, 4 v, 3 -

Mom. 7 (ökade insatser för drift och underhåll av det statliga vägnätet)

1. utskottet

2. res. 2 i motsvarande del (s)

Votering:

147 för utskottet

113 för res. 2

18 avstod

71 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 72 m, 22 fp, 24 c, 20 kds, 8 nyd, 1 -

För res. 2: 111 s, 2 v

Avstod: 10 nyd, 8 v

Frånvarande: 27 s, 8 m, 11 fp, 7 c, 6 kds, 5 nyd, 4 v, 3 -

Kenneth Attefors (nyd) anmälde att avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

TU27 Trafiksäkerhetsfrågor

Mom. 1 (information till invandrare och flyktingar)

1. utskottet

2. res. 1 (s)

Votering:

157 för utskottet

121 för res. 1

71 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 72 m, 22 fp, 24 c, 20 kds, 18 nyd, 1 -

För res. 1: 111 s, 10 v

Frånvarande: 27 s, 8 m, 11 fp, 7 c, 6 kds, 5 nyd, 4 v, 3 -

Mom. 2 (trafikantutbildning i skolan)

1. utskottet

2. res. 2 (s)

Votering:

159 för utskottet

119 för res. 2

71 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 72 m, 22 fp, 24 c, 20 kds, 19 nyd, 1 v, 1 -

För res. 2: 111 s, 8 v
Frånvarande: 27 s, 8 m, 11 fp, 7 c, 6 kds, 4 nyd, 5 v, 3 -

Prot. 1993/94:99
29 april 1994

Mom. 5 (organisationen av parkeringsövervakningen)

1. utskottet

2. res. 3 (nyd)

Votering:

257 för utskottet

19 för res. 3

73 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 110 s, 72 m, 20 fp, 24 c, 20 kds, 10 v, 1 -

För res. 3: 19 nyd

Frånvarande: 28 s, 8 m, 13 fp, 7 c, 6 kds, 4 nyd, 4 v, 3 -

Mom. 6 (felparkeringsavgiftens storlek, m.m.)

1. utskottet

2. res. 4 (nyd)

Votering:

257 för utskottet

20 för res. 4

72 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 110 s, 72 m, 21 fp, 24 c, 19 kds, 10 v, 1 -

För res. 4: 1 s, 19 nyd

Frånvarande: 27 s, 8 m, 12 fp, 7 c, 7 kds, 4 nyd, 4 v, 3 -

Mom. 9 (hastighetsgräns på motorväg)

1. utskottet

2. res. 6 (nyd)

Votering:

256 för utskottet

20 för res. 6

73 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 111 s, 72 m, 20 fp, 22 c, 20 kds, 10 v, 1 -

För res. 6: 1 c, 19 nyd

Frånvarande: 27 s, 8 m, 13 fp, 8 c, 6 kds, 4 nyd, 4 v, 3 -

Mom. 17 (villkoren för godtagande av anordningar för avgasrening)

1. utskottet

2. res. 7 (nyd)

Votering:

259 för utskottet

19 för res. 7

71 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 111 s, 72 m, 22 fp, 23 c, 20 kds, 10 v, 1 -

För res. 7: 19 nyd

Frånvarande: 27 s, 8 m, 11 fp, 8 c, 6 kds, 4 nyd, 4 v, 3 -

Mom. 20 (krav på reflexsele i bilar)

1. utskottet

2. res. 8 (s)

Votering:

157 för utskottet

122 för res. 8

70 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 72 m, 22 fp, 23 c, 20 kds, 19 nyd, 1 -

För res. 8: 111 s, 1 c, 10 v

Frånvarande: 27 s, 8 m, 11 fp, 7 c, 6 kds, 4 nyd, 4 v, 3 -

Mom. 27 (utbildning m.m. för den sänkta övningskörningsåldern)

1. utskottet

2. res. 9 (s)

Votering:

157 för utskottet

121 för res. 9

71 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 72 m, 21 fp, 24 c, 20 kds, 19 nyd, 1 -

För res. 9: 111 s, 10 v

Frånvarande: 27 s, 8 m, 12 fp, 7 c, 6 kds, 4 nyd, 4 v, 3 -

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

SfU13 Studiestöd m.m.

Mom. 10 (kollektiva ansökningar)

1. utskottet

2. res. 2 (s)

Votering:

156 för utskottet

121 för res. 2

72 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 72 m, 22 fp, 23 c, 19 kds, 19 nyd, 1 -

För res. 2: 111 s, 10 v

Mom. 12 (särskilt vuxenstudiestöd vid YTH-utbildning)

1. utskottet

2. res. 3 (s)

Votering:

156 för utskottet

121 för res. 3

2 avstod

70 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 72 m, 22 fp, 24 c, 20 kds, 17 nyd, 1 -

För res. 3: 111 s, 10 v

Avstod: 2 nyd

Frånvarande: 27 s, 8 m, 11 fp, 7 c, 6 kds, 4 nyd, 4 v, 3 -

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

KrU19 Allmän kulturverksamhet m.m.

Mom. 3 (beräkning av medel för anslagsposten Centrumbildningar)

1. utskottet

2. res. 3 (s)

Votering:

158 för utskottet

121 för res. 3

70 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 72 m, 22 fp, 24 c, 20 kds, 19 nyd, 1 -

För res. 3: 111 s, 10 v

Frånvarande: 27 s, 8 m, 11 fp, 7 c, 6 kds, 4 nyd, 4 v, 3 -

Mom. 10 (framtida bidrag till Sveriges invandrarinstitut och museum)

1. utskottet

2. res. 6 (s)

Kammaren biföll utskottets hemställan med acklamation.

Mom. 12 (beräkning av medel för anslagsposten Organisationer inom bild- och formkonstområdet)

1. utskottet

2. res. 7 (s)

Votering:

142 för utskottet

121 för res. 7

15 avstod

71 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 71 m, 22 fp, 24 c, 20 kds, 4 nyd, 1 -

För res. 7: 111 s, 10 v

Avstod: 15 nyd

Frånvarande: 27 s, 9 m, 11 fp, 7 c, 6 kds, 4 nyd, 4 v, 3 -

Mom. 21 (beräkning av medel för anslagsposten Kultur i arbetslivet)

1. utskottet

2. res. 17 (s)

Votering:

158 för utskottet

121 för res. 17

70 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 72 m, 22 fp, 24 c, 20 kds, 19 nyd, 1 -

För res. 17: 111 s, 10 v

Frånvarande: 27 s, 8 m, 11 fp, 7 c, 6 kds, 4 nyd, 4 v, 3 -

Mom. 25 (beräkning av medel för anslagsposten Till Statens kulturråds disposition för utvecklingsverksamhet)

1. utskottet

2. res. 21 (s)

Kammaren biföll utskottets hemställan med acklamation.

Mom. 27 (beräkning av medel för en ny anslagspost Kultur/medier i skolan)

1. utskottet

2. res. 22 (s)

3. men. i motsvarande del (v)

Förberedande votering:

109 för res. 22

11 för men.

158 avstod

71 frånvarande

Kammaren biträdde res. 22.

Huvudvotering:

158 för utskottet

121 för res. 22

70 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 72 m, 22 fp, 24 c, 20 kds, 19 nyd, 1 -

För res. 22: 111 s, 10 v

Frånvarande: 27 s, 8 m, 11 fp, 7 c, 6 kds, 4 nyd, 4 v, 3 -

1. utskottet

2. res. 23 i motsvarande del (s)

Votering:

158 för utskottet

121 för res. 23

70 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 72 m, 22 fp, 24 c, 20 kds, 19 nyd, 1 -

För res. 23: 111 s, 10 v

Frånvarande: 27 s, 8 m, 11 fp, 7 c, 6 kds, 4 nyd, 4 v, 3 -

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

KrU23 Arkiv m.m.

Kammaren biföll utskottets hemställan.

KrU24 Arkivet för ljud och bild

Kammaren biföll utskottets hemställan.

KrU27 Forskning

Kammaren biföll utskottets hemställan.

KrU28 Massmedier m.m.

Mom. 6 (medelsanvisningen till Stöd till filmkulturell verksamhet)

1. utskottet

2. res. 1 (s)

3. men. (v)

Förberedande votering:

117 för res. 1

10 för men.

152 avstod

70 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

158 för utskottet

121 för res. 1

70 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 72 m, 22 fp, 24 c, 20 kds, 19 nyd, 1 -

För res. 1: 111 s, 10 v

Frånvarande: 27 s, 8 m, 11 fp, 7 c, 6 kds, 4 nyd, 4 v, 3 -

Mom. 7 (Filminstitutets import av vuxenfilm)

1. utskottet

2. res. 2 (s)

Votering:

158 för utskottet

121 för res. 2

70 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 72 m, 22 fp, 24 c, 20 kds, 19 nyd, 1 -

För res. 2: 111 s, 10 v

Frånvarande: 27 s, 8 m, 11 fp, 7 c, 6 kds, 4 nyd, 4 v, 3 -

Mom. 20 (medelsanvisningen till Bidrag till dokumentation av medieutvecklingen och till europeiskt mediasamarbete)

1. utskottet

2. res. 8 (s)

Votering:

157 för utskottet

121 för res. 8

71 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 72 m, 22 fp, 23 c, 20 kds, 19 nyd, 1 -

För res. 8: 110 s, 1 c, 10 v

Frånvarande: 28 s, 8 m, 11 fp, 7 c, 6 kds, 4 nyd, 4 v, 3 -

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

UbU8 Anslag till högre utbildning och forskning

Mom. 7 (utökning av den grundläggande högskoleutbildningens omfattning budgetåret 1994/95 utöver vad regeringen aviserat)

1. utskottet

2. res. 2 (s)

Votering:

158 för utskottet

121 för res. 2

70 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 72 m, 22 fp, 24 c, 20 kds, 19 nyd, 1 -

För res. 2: 111 s, 10 v

Frånvarande: 27 s, 8 m, 11 fp, 7 c, 6 kds, 4 nyd, 4 v, 3 -

Mom. 11 (planering för utökning av yrkesteknisk högskoleutbildning)

1. utskottet

2. res. 5 (s)

Votering:

158 för utskottet

121 för res. 5

70 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 72 m, 22 fp, 24 c, 20 kds, 19 nyd, 1 -

För res. 5: 111 s, 10 v

Frånvarande: 27 s, 8 m, 11 fp, 7 c, 6 kds, 4 nyd, 4 v, 3 -

Mom. 69 (yrkesteknisk högskoleutbildning vid Högskolan i Trollhättan/Uddevalla)

Yrkanden:

1. utskottet

2. utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till mot. Ub614 yrk. 2 (s) och mot Ub702 (v)

Votering:

256 för utskottet

20 för mot.

2 avstod

71 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 101 s, 72 m, 22 fp, 23 c, 20 kds, 17 nyd, 1 -

För mot.: 7 s, 1 c, 2 nyd, 10 v

Avstod: 2 s

Frånvarande: 28 s, 8 m, 11 fp, 7 c, 6 kds, 4 nyd, 4 v, 3 -

Bengt Lindqvist (s) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Mom. 70 (anslagsbeloppet under Högskolan i Trollhättan/Uddevalla: Grundutbildning)

Yrkanden:

1. utskottet

2. utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till mot. Ub644 (c) och Ub728 (m)

Votering:

262 för utskottet

13 för mot.

2 avstod

72 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 109 s, 71 m, 21 fp, 23 c, 19 kds, 17 nyd, 1 v, 1 -

För mot.: 1 m, 1 c, 1 kds, 2 nyd, 8 v

Avstod: 1 fp, 1 v

Frånvarande: 29 s, 8 m, 11 fp, 7 c, 6 kds, 4 nyd, 4 v, 3 -

Mom. 88 (bidrag till Handelshögskolan i Stockholm)

1. utskottet

2. res. 9 (s)

Votering:

156 för utskottet

121 för res. 9

72 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 72 m, 21 fp, 24 c, 19 kds, 19 nyd, 1 -

För res. 9: 111 s, 10 v

Frånvarande: 27 s, 8 m, 12 fp, 7 c, 7 kds, 4 nyd, 4 v, 3 -

Mom. 89 (bidrag till Stiftelsen Högskolan i Jönköping)

1. utskottet

2. res. 10 (s)

Votering:

156 för utskottet

117 för res. 10

4 avstod

72 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 72 m, 21 fp, 24 c, 20 kds, 18 nyd, 1 -

För res. 10: 107 s, 10 v

Avstod: 4 s

Frånvarande: 27 s, 8 m, 12 fp, 7 c, 6 kds, 5 nyd, 4 v, 3 -

Mom. 99 (fora för kvinnliga forskare)

1. utskottet

2. res. 12 (s)

Votering:

160 för utskottet

119 för res. 12

70 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 2 s, 72 m, 22 fp, 24 c, 20 kds, 19 nyd, 1 -

För res. 12: 109 s, 10 v

Frånvarande: 27 s, 8 m, 11 fp, 7 c, 6 kds, 4 nyd, 4 v, 3 -

Mom. 102 (bristande beslutsunderlag och politiserad beredning av högskolefrågorna)

1. utskottet

2. res. 15 (s)

Votering:

158 för utskottet

121 för res. 15

70 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 72 m, 22 fp, 24 c, 20 kds, 19 nyd, 1 -

För res. 15: 111 s, 10 v

Frånvarande: 27 s, 8 m, 11 fp, 7 c, 6 kds, 4 nyd, 4 v, 3 -

Prot. 1993/94:99

29 april 1994

*Säkerhetspolitiska
frågor*

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

3 § Säkerhetspolitiska frågor

Föredrogs

utrikesutskottets betänkande

1993/94:UU18 Säkerhetspolitiska frågor (skr. 1993/94:207).

Anf. 1 DANIEL TARSCHYS (fp):

Fru talman! Det ingår i riksdagsarbetets villkor att oenighet i små frågor tilldrar sig stor uppmärksamhet medan enighet i stora frågor tilldrar sig mycket liten uppmärksamhet. Vi skall nu diskutera svensk säkerhetspolitik – en fråga som är av den allra största vikt. Vi har framför oss ett betänkande som är helt enigt. Jag tycker att det är utomordentligt tillfredsställande att det finns en så stark samsyn i riksdagen om grundvalarna för vår säkerhetspolitik.

I detta betänkande bekräftar vi tidigare ställningstaganden vad gäller Sveriges alliansfrihet och Sveriges aktiva deltagande i FN och i dess fredsbevarande operationer. Vi bekräftar också att Sverige aktivt skall delta i arbetet med att söka konstruera en alleuropeisk säkerhetsordning. En sådan finns inte, men det finns byggstenar. En ny byggsten i en sådan säkerhetsordning är det som kallas Partnerskap för fred och är ett initiativ från NATO. Det här initiativet är viktigt för de många central- och östeuropeiska stater som egentligen gärna skulle vilja vara medlemmar i NATO, men som på grund av NATO:s egen restriktiva hållning till utvidgning inte kan bli det.

Partnerskap för fred är en flexibel samarbetsform som öppnar möjligheter för samverkan kring olika konkreta uppgifter. Utskottet konstaterar att denna samarbetsform också kan vara mycket ändamålsenlig för Sveriges del. Den ger oss möjligheter att delta i samarbete med andra länder på begränsade säkerhetspolitiska områden som är av intresse för vårt land. Utskottet ställer sig bakom regeringens ställningstagande i den skrivelse som avlämnats till riksdagen.

Fru talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Anf. 2 MARGARETA VIKLUND (kds):

Fru talman! När man diskuterar internationella frågor kan det vara bra att påminna om grunden till varför vi strävar efter att söka lösa problemen i gemenskap med andra länder.

Den grundläggande etiken i alla sammanhang är och måste vara att männi-

skan skall vara fri och självbestämmande och tillmätas ett stort personligt ansvar. Det innefattar bl.a. en stor respekt för andra människors integritet och frihet oavsett nationalitet, religion och annat som kan skilja oss åt. Denna tanke har exempelvis varit vägledande för FN:s konvention om mänskliga rättigheter.

Denna tanke måste dock lämna konventionernas värld och bli ett naturligt inslag i den dagliga internationella samvaron. I dag präglas den internationella arenan alldeles för mycket av maktbalans, kalkylerande av risker och tillvaratagande av nationella intressen. Man går genom eld, både bokstavligt och bildligt, för att vinna makt och ära. Vissa nationer tycks också använda FN för att ensidigt främja det enskilda nationella intresset i stället för det allmänna goda.

Fru talman! Jag skulle kunna exemplifiera det här. Men jag vill inte göra det.

Vi kristdemokrater har uppfattningen att det säkerhetspolitiska arbetet måste vidgas och fördjupas. Det skall inte bara omfatta frånvaro av krig och konflikter. Man måste också säkra freden i ett perspektiv av rättvisa, frihet, solidaritet och med ett aktivt stöd för demokrati och rättssamhället.

Fru talman! Säkerhetspolitiken står inför stora utmaningar. Som exempel kan nämnas den globala befolkningsökningen. På 30 år kommer befolkningen att öka från ca 5 miljarder till ca 8 miljarder människor. En annan utmaning är de ökande välfärdsolyftor som riskerar att skapa flyktingvågor från både syd och öst mot Västeuropa.

Vi kristdemokrater anser att det framtida säkerhetspolitiska arbetet bör utvecklas enligt följande modell:

1. Sverige skall delta i det säkerhetspolitiska arbetet tillsammans med de övriga västeuropeiska länderna, med målsättningen att Sverige aktivt skall bidra till enhet, stabilitet och säkerhet såväl inom som utom Europa.
2. Sverige skall aktivt arbeta för att de nordiska ländernas säkerhetspolitik kan utgöra en integrerad enhet i den europeiska.
3. Sverige skall stärka sin roll i det internationella fredsarbetet genom både de regionala och de globala organisationerna, dvs. EU, PFP, FN, GATT m.fl.

Denna inriktning på det säkerhetspolitiska arbetet underlättas starkt av ett medlemskap i EU och är således ett starkt skäl för medlemskap i de europeiska gemenskaperna.

Vid ett medlemskap i EU ingår vi i ett nära samarbete på det ekonomiska och politiska området. Ett naturligt steg är då att vi bejakar vår europeiska identitet även på det säkerhetspolitiska området och engagerar oss helt i den europeiska arkitekturen för fred och stabilitet.

Det är dock angeläget att Sverige förbehåller sig rätten att självständigt fatta beslut om huruvida vi skall delta i militära operationer vid en konfliktsituation. Genom Maastrichtprocessen kommer varje medlemsland i EU att i olika grad ingå i det säkerhetspolitiska arbetet. Men eftersom den omfattande säkerhetspolitiska dagordningen i dag mest består av icke-försvarspolitiska frågor är beröringspunkterna många.

EU har exempelvis beslutat att avsätta medel för att upprusta kärnkraftverk i Ukraina. Det anser jag är en viktig freds- och säkerhetsinsats.

Partnership for peace, PFP, erbjuder formella försvarspolitiska avtal mellan NATO och länder i Europa som icke är anslutna till NATO. Det innebär bl.a. deltagande med NATO i militärövningar och gemensamma förberedelser för fredsbevarande operationer. PFP ger även möjligheter till säkerhetspolitiska konsultationer mellan de länder som ingår i PFP. I sin utformning ger PFP möjligheter till förtroendeskapande åtgärder av många olika slag. Det är bra, eftersom det kan bidra till att reducera spänningar och reda ut missförstånd. PFP skrivs därför in i historien och den europeiska strukturen som *en* betydelsefull del i Europas gemensamma säkerhet.

Fru talman! Länderna i det forna Jugoslavien visar oss att redskapen som behövs för att klara av Europas säkerhet inte bara kan bestå av förtroendeskapande åtgärder. För att lösa problemen med såväl Europas gemensamma säkerhet som akuta fall av olika slag krävs nya mekanismer och tätare samarbete mellan tre parter – USA, EU och Ryssland.

Ryssland måste ingå i detta samarbete och accepteras fullt ut. Ryssland förlorade det kalla kriget när kommunismen visade sig vara bankrutt. Vi måste hjälpa Ryssland att skaka av sig denna känsla. En förödmjukelse kan skapa revanschlust och få oanade konsekvenser, vilket historien har visat vid många olika tillfällen. I stället måste man i Ryssland få uppleva att man tillhör det europeiska huset. PFP kan vara ett steg i denna riktning, dvs. en utsträckt och öppen hand från väst.

Fru talman! En nordisk samverkan kan inte ersätta ett europeiskt samarbete men kan vara en vital del av detta samarbete. Norden är en del av Europa. Ett europeiskt samarbete måste klara av tre saker.

För det första: en långsiktig uppbyggnad av Östeuropa. För att klara av denna uppgift är EU en absolut nödvändighet, både i form av stabilitetsfaktor och som aktiv part. I andra hand, eller dessutom, är vissa FN-organ som IMF och Världsbanken också värdefulla i sammanhanget.

För det andra: en tillräckligt stark avspännings- och avskräckningspolitik som avråder och avskräcker Europas totalitära krafter att ta makten och använda den i expansionistiska syften. Organisationer som kan vara med och lösa den uppgiften är ESK, FN men också PFP.

För det tredje: en effektiv hantering av de akuta säkerhetspolitiska hoten. Regionala konflikter som har inslag av inbördeskrig kommer att bli en del av vår framtid om vi inte har mod att skapa mekanismer som effektivt kan få stopp på dem.

Vår oförmåga att hantera situationen i Bosnien är besvärande. Det lidande som förmedlas via våra medier och andas vittnen är vidrigt. Men detta kommer inte att bli någon engångsföreteelse om vi i Europa inte ger oss förmågan att agera kraftfullt. Om tyranniet kunde bekämpas i Kuwait kan det också bekämpas i Bosnien.

Jag har inget annat yrkande än bifall till utskottets hemställan i betänkan-det.

Anf. 3 BJÖRN SAMUELSON (v):

Fru talman! Det betänkande vi debatterar i dag handlar om säkerhetspolitik. Vanligtvis menas då politik om den militära säkerheten, dvs. om vilken

politik Sverige skall föra för att skydda sina gränser mot yttre militära hot. Sällan diskuteras andra lika viktiga aspekter av säkerheten, dvs. mänskliga rättigheter, ekonomiska, sociala, humanitära och ekologiska aspekter av säkerheten. En modern säkerhetspolitik måste utformas med beaktande av alla dessa säkerhetsaspekter.

Säkerhetspolitiken måste också utformas med utgångspunkt i det faktum att världens nationer blir alltmer ömsesidigt beroende av varandra. Det finns två exempel: Vad bosnienserbernas ledare Karadzic beslutar att hans trupper skall göra och inte göra påverkar varje kommun i Sverige som tar emot bosniska flyktingar. Vad kommunledningarna i Sveriges alla kommuner beslutar i flyktingfrågan påverkar ödet för mängder av flyende människor från Bosnien. Säkerhet kan helt enkelt inte längre byggas av stater ensamma. Säkerhet kan bara byggas gemensamt. Säkerhet för en nation kräver säkerhet för alla nationer.

Fru talman! Det organ vi i dag har för skapande av kollektiv säkerhet är FN. Vänsterpartiet har i en motion som väcktes under allmänna motionstiden, U616, velat framhålla vikten av att FN vitaliseras så att det blir det organ som en global säkerhetsordning kan grundas på. Motionen har i det stora hela fått en välvillig behandling i utrikesutskottets betänkande. Det hälsar vi med glädje.

Vi betonar speciellt i motionen vikten av världsomfattande legitimitet, förtroende, för FN. Det har inte FN i dag. Insatserna i Bosnien, Somalia och nu senast Rwanda har knappast bidragit till att stärka förtroendet.

En första förutsättning för att människorna i *alla* stater skall känna förtroende för FN är att FN:s agerande speglar viljan hos majoriteten av jordens befolkning, inte som det nu är fem regeringars vilja, dvs. de fem regeringar som har permanenta platser i säkerhetsrådet. FN:s grundläggande struktur måste helt enkelt förändras radikalt. Det gäller sådant som finansieringssystemet, förhållanden mellan fackorganen och FN:s centrala organ, förhållandet mellan generalförsamlingen och säkerhetsrådet, men kanske främst vetorätten och säkerhetsrådets sammansättning.

Vänsterpartiet har lagt fram en rad konkreta förslag till FN-reformer i motionen. Här vill jag endast uppehålla mig något vid det som rör en förändring av säkerhetsrådet.

De fem permanenta medlemmarnas vetorätt är en rest av en förgången tid och ett grundläggande missförhållande i FN:s beslutsstruktur. Att behålla vetorätten för segrarmakterna från andra världskriget, plus Kina, är att på konstgjord väg cementera ett maktförhållande i världspolitik som *inte* motsvaras av den reella maktfördelningen och som dessutom omöjliggör ett ökat förtroende för FN bland tredje världens stater.

Något som visar det orimliga i att bibehålla vetorätten är det faktum att den omöjliggör för FN att över huvud taget överväga sanktioner mot stater som hotar internationell fred och säkerhet. Dessa stater kan ju samtidigt stå på god fot med någon av de fem vetostaterna. Tror någon i denna kammare på möjligheten att införa sanktioner mot t.ex. Israel i händelse av att Israel genomför en ny invasion av Libanon eller mot NATO-landet Turkiet i händelse av ytterligare militärt våld mot kurderna? Det finns ett ännu tydligare men på grund av den rådande ordningen fullständigt orimligt exempel: Tror

någon på möjligheten av sanktioner mot Ryssland i händelse av att Ryssland genomför en invasion av något land som enligt ryskt språkbruk ligger i "det nära utlandet"? Vetot från i de första två fallen USA och i det sista fallet Ryssland självt skulle givetvis sätta effektivt stopp för FN att agera i samtliga dessa tänkta exempel.

Nej, det är dags för alla länder som i de flesta utrikespolitiska sammanhang för fram vikten av demokrati, inklusive Sverige, att också göra det i det här sammanhanget. En beslutsordning med vetorätt för fem av 184 medlemmar ligger fjärran från demokrati. Den försämrar också effektiviteten, vilket de exempel jag nämnde tydligt visar.

Sveriges officiella hållning i frågan är att antalet länder med vetorätt inte skall utökas. Utskottet ställer sig bakom den linjen. Det är en hållning som enligt mitt parti pekar åt rätt håll – men inte mer. Det bästa vore, självfallet, att Sverige arbetar för att avskaffa vetot och för den förändring av säkerhetsrådets sammansättning som vi föreslår i vår motion. Jag skall inte närmare gå in på de förslagen just nu.

Fru talman! Sverige har tack vare sin neutralitetspolitik och sin alliansfrihet blivit en av de allra aktivaste FN-staterna vad gäller fredsbevarande verksamhet. Det bör Sverige fortsätta att vara även i framtiden. En förutsättning för att Sverige även i fortsättningen skall ses som en stat som FN kan lita på och en stat som FN gärna anlitar för fredsbevarande och freds-förebyggande insatser är att alliansfriheten består. Ett medlemskap i EU kommer av omvärlden att betraktas som att Sverige har övergett alliansfriheten. Ett medlemskap kommer också att sätta ett hårt tryck på Sverige att ingå i VEU och därmed faktiskt att överge alliansfriheten.

En andra förutsättning för att Sverige skall kunna fortsätta att vara en aktiv deltagare i FN:s fredsarbete är att vi upprättar en stående FN-styrka inom ramen för värnpliktsförsvaret. Vi i Vänsterpartiet har föreslagit detta i vår FN-motion. Vi anser att det ökade trycket på FN att snabbt ingripa i konflikter gör det nödvändigt att ha stående FN-styrkor i de stater som har resurser att ställa upp.

Utskottet behandlar i det här betänkandet inte de förslag till svenska permanenta FN-förband som föreligger. Det behandlar dock ett flertal förslag till en stående multinationell FN-styrka. I det sammanhanget påpekar utskottet att de svenska militära myndigheterna har börjat utreda frågan om en stående beredskapsstyrka för FN-bruk. Vänsterpartiet välkomnar den utredningen, och vi hoppas givetvis att den kommer fram till slutsatser som överensstämmer med eller ligger nära vår uppfattning i den här frågan.

Fru talman! Som ett led i utvecklingen mot snabbare och effektivare freds-förebyggande och fredsbevarande operationer i FN:s, men också i ESK:s, regi ingår ett ökat samarbete mellan de deltagande staterna inom denna verksamhet. Bristen på samarbete och de konsekvenser som det kan få ser vi dagligen exempel på i nyhetsrapporteringen från Bosnien. NATO:s inbjudan till övriga Europa till ett Partnerskap för fred, PFF, är ett konkret försök att skapa ett samarbete som skall underlätta FN- och ESK-operationer. Detta är oerhört viktigt, och därför ställer sig Vänsterpartiet – kanske till mångas förvåning – bakom ett svenskt deltagande i PFF.

Jag vill dock ta tillfället i akt och påpeka att ett deltagande inte bör ske

Prot. 1993/94:99
29 april 1994

*Säkerhetspolitiska
frågor*

under vilka villkor som helst. Utvecklas PFF mot ett utvidgat NATO genom att de centraleuropeiska staterna blir NATO-medlemmar hotar en ökad spänning i Europa. Ryssland kommer med största sannolikhet inte att acceptera detta, och en ny öst-väst-konflikt kan då stå för dörren. Vid en sådan utveckling bör Sverige som alliansfri stat lämna PFF-samarbetet. Jag och hela Vänsterpartiet ser med tillfredsställelse på att utskottet har beaktat den ståndpunkten.

Fru talman! Slutligen vill jag betona vårt krav på att kostnaderna för insatserna inom PFF bör belasta försvarsanslaget och inte utrikesanslaget. Precis som våra försvarsansträngningar här hemma handlar insatserna inom PFF om att stärka den svenska säkerheten. Skillnaden är bara att i PFF handlar det om att skapa denna säkerhet tillsammans med andra. Deltagandet i PFF är därför en viktig del av den totala svenska säkerhets- och försvarspolitik. Följaktligen bör en del av försvarsbudgeten avsättas för PFF-insatser – logiken bjuder också detta. Jag hoppas att den regering vi har i höst inser detta när den utarbetar sin budgetproposition.

Anf. 4 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Fru talman! Jag har med intresse lyssnat på utrikesutskottets ordförandes inlägg och till övriga ledamöter i utrikesutskottet. Det är glädjande att bred enighet råder om svensk anslutning till NATO:s initiativ om ett partnerskap för fred. Det är en styrka att samtliga patier står bakom den intressanta utveckling av vår säkerhetspolitik som deltagandet i PFF innebär.

Regeringen har i sin skrivelse till riksdagen utförligt redovisat grunderna för sitt ställningstagande. Utrikesutskottet har utvecklat några överväganden som därutöver kan göras. Den gemensamma utgångspunkten är Sveriges intresse och beredskap att medverka till en gemensam europeisk säkerhetsordning och därigenom stärka respekten för FN:s och ESK:s principer. Sverige delar självfallet de grundläggande värden som PFF ger uttryck för: skyddet och främjandet av grundläggande friheter och mänskliga rättigheter, skyddet av frihet och rättvisa samt fred genom demokrati.

Jag vill här särskilt framhålla PFF:s vikt och intresse i två avseenden. Det gäller dels frågan om hur de säkerhetsklyftor som det kalla kriget har lämnat efter sig skall övervinnas, dels är det fråga om att effektivisera det konkreta arbetet för fred och stabilitet i akuta kriser och krig i Europa. Det är ett slags arbete som närmare 1 300 svenska män och kvinnor just nu deltar i under betydande faror i det forna Jugoslavien.

Låt mig börja på den alleuropeiska nivån. Det är väl känt att länderna i Central- och Östeuropa uppfattar sig sakna säkerhetspolitisk förankring. De upplever en brist på säkerhet, och de har därför vänt sig till NATO för att få bli medlemmar och på så sätt vinna den säkerhet som de eftersträvar. NATO har emellertid gjort klart att två begränsningar gäller när man söker svara på önskemålen österifrån om att NATO skall förmedla den reservoar av stabilitet som organisationen representerar.

Den ena begränsningen är att man inte är beredd att ta in nya medlemmar som inte är säkerhetspolitiskt förberedda. Det kan gälla öppenhet och demokrati i försvaret men också ogrundade föreställningar om vad alliansmedlemskap kräver och kostar. Den andra begränsningen är att NATO inte vill

åstadkomma nya fördjupade skiljelinjer, i första hand i förhållande till Ryssland, genom en avgränsad utvidgning.

Det naturliga svaret på dessa hänsyn blev PFF, som ger en möjlighet för de länder som så eftersträvar att genom egna ansträngningar och träning i att samverka så småningom komma i fråga för ett framtida medlemskap. Samtidigt betonas PFF:s inriktning på att utveckla förmågan att samarbeta i fråga om fredsbevarande operationer. Det är ett sådant samarbete som kommer att krävas om Europa skall kunna möta eventuella nya hot mot kontinentens stabilitet. Att sådana fredsbevarande operationer skall genomföras under FN:s eller ESK:s mandat är en självklarhet. Det är just den framåtblickande orienteringen och inriktningen att utveckla en förmåga att gemensamt möta nya utmaningar som gör PFF så intressant.

Det nordatlantiska samarbetsrådet NACC har i första hand varit ett forum för de forna paktmotståndarna att i seminarier eller konferensers form lära känna varandra. PFF är däremot ett instrument som ger de deltagande staterna möjlighet att samordna, förbereda och öva sina styrkor för insatser i fredsbevarande verksamhet. Genom sin inriktning på konkret samverkan kan alltså PFF bli en viktig komponent i byggandet av en ny europeisk säkerhetsordning. Vi inser nog i dag alla att denna uppgift kommer att ta längre tid än vad många trodde när ESK:s Parisstadga antogs 1990.

Det är viktigt att Sverige från början är med i detta avseende. Vi deltar med bibehållen militär alliansfrihet. Vi gör inga åtaganden som strider mot den säkerhetspolitik som riksdagen har lagt fast. PFF är inte en allians med förpliktande inslag, utan det är en säkerhets- och förtroendeskapande process. Samverkan medför inte några försvarsförpliktelser. Det militära samarbete som kan komma i fråga är inte generellt till sin natur, utan det bestäms i varje enskilt fall genom bilaterala överenskommelser mellan Sverige och NATO om ett partnerskapsprogram. Vi avgör alltså själva gränserna för vår medverkan. Jag delar utrikesutskottets uppfattning att om PFF-processens karaktär förändras i riktning mot nya eller förändrade blockbildningar kan detta beaktas vid de återkommande tillfällen då det blir aktuellt att förnya partnerskapsprogrammet.

Jag vill också säga något kort om det andra viktiga sätt på vilket Sverige berörs av PFF. Det gäller Sveriges intressen som aktiv deltagare i olika fredsbevarande operationer. Jag behöver inte här gå in i detalj på våra insatser i Bosnien. Ett stort antal svenska män och kvinnor har gjort, och gör, beundransvärda insatser. De utsätter sig även för betydande faror. De samverkar i komplicerade situationer med styrkor från NATO-länder. FN har beslutat att anlita NATO-resurser för ledning av vissa insatser i Bosnien. Också de svenska trupperna är direkt beroende av dessa. När svenska herculesplan flyger i humanitärt bistånd till Sarajevo vägleds de av NATO:s ledningsorganisation. När svenska soldater utsätts för beskjutning är det NATO:s flyg som kan kallas till hjälp.

Det är en självklarhet att svenska deltagare i operationerna på platsen har mycket att vinna, både vad gäller egen säkerhet och insatsernas effektivitet, om samverkan med NATO-ländernas fredsbevarande styrkor kan övas i god tid och bli en del av den svenska kompetensen på området. Samtidigt har vi själva mycket att bidra med och lära ut, inte bara till de central- och väst-

Prot. 1993/94:99
29 april 1994

*Säkerhetspolitiska
frågor*

europiska länderna utan också till en del NATO-länder. PFF erbjuder den naturliga ramen härför.

I syfte att möjliggöra svenskt deltagande i utbildning och övrig verksamhet har regeringen förelagt riksdagen en särskild proposition om utbildning för fredsbevarande verksamhet, vilken för närvarande behandlas av försvarsutskottet.

Men vid sidan av utbildning och träning finns det också ett annat och viktigt skäl till svensk medverkan i PFF. Det gäller våra möjligheter att få insyn och inflytande i en pågående operation. Jag tror inte att det är någon hemlighet att det ibland anses vara för svårt att göra svenska intressen gällande i den komplicerade planeringen av insatserna i Bosnien. Till en del är detta naturligt med hänsyn till det stora antalet aktörer och den snabba och ofta motsägelsefyllda utvecklingen. Men det har också berott på att åtskillig planering ägt rum inom NATO på FN:s uppdrag. Där har vi inte kunnat vara med. Samtidigt hör vi till de länder som sammanlagt har bidragit mest till olika slags insatser. Därmed berörs vi direkt av de beslut som fattas.

Vi har allt oftare haft anledning att konstatera att allianstillhörighet inte längre är en relevant distinktion beträffande möjligheten att bidra till och möta nya hot mot stabiliteten i Europa. På motsvarande sätt borde allianstillhörighet inte vara det relevanta kriteriet för insyn och inflytande i gemensamma operationer under FN-mandat. Här borde enbart engagemangets storlek och det faktum att riskerna delas lika avgöra.

Utgångspunkten är naturligtvis att FN eller ESK också i framtiden fattar de grundläggande besluten om eventuella framtida militära insatser för europeisk säkerhet. Mandatet för en fredsbevarande operation måste även fortsättningsvis komma därifrån. Men viktiga planeringsbeslut kan alltså komma att fattas i NATO och VEU. För Sveriges del kan PFF därför få stor betydelse också genom möjligheten till insyn och delaktighet i planeringen av enskilda fredsbevarande operationer på ett tidigt stadium.

Fru talman! PFF-initiativet har mött ett brett gensvar. Hittills har 14 länder anslutit sig, däribland samtliga sex central- och östeuropeiska länder, vilka förhandlat om associationsavtal med EU, liksom även de tre baltiska staterna.

Av särskilt intresse för vår del är att Finland redan har fattat beslut om deltagande. Vi undersöker nu möjligheterna att inom en nära framtid tillsammans med Finland underteckna PFF:s ramdokument i Bryssel.

Också Ryssland har förklarat sin avsikt att underteckna ramdokumentet. För närvarande pågår bl.a. i det ryska parlamentet en debatt om en rysk anslutning till PFF, kanske i mindre omfattning frågan om Ryssland bör delta eller inte men mer i vilka former detta bör ske. Det gäller inte minst hur Ryssland skall markera sin strävan att ha en särskild relation till NATO vid sidan av den som PFF erbjuder. Det är självfallet mycket önskvärt med en rysk medverkan i PFF. Jag har själv för utrikesminister Kozyrev nyligen understrukit värdet av att Ryssland snabbt ansluter sig till PFF.

Fru talman! Låt mig avslutningsvis konstatera att PFF-initiativet söker tillgodose en rad olika önskemål och intressen samtidigt. Det är ett elegant och konstruktivt svar på dessa krav. På nuvarande stadium är det ett logiskt steg i bygget av ett europeiskt säkerhetssamarbete. Det tillgodoser också vik-

tiga svenska intressen. Regeringen har därför all anledning att vara tillfredsställd när Sverige kan ansluta sig till detta samarbete under full partipolitisk enighet.

Prot. 1993/94:99
29 april 1994

*Säkerhetspolitiska
frågor*

Anf. 5 BJÖRN SAMUELSON (v) replik:

Fru talman! Utrikeministerns anförande kräver något av en kommentar. I betänkandet framhålls hur viktigt det är att på ett tidigt stadium gå in i PFF-samarbetet. Därom är vi överens. Det ger möjlighet att kraftfullt påverka utvecklingen etc. Men det kräver att vi från Sverige möts med respekt. Respekt kan vi få om vi visar den kompetens som vi har och som vi kan utveckla för detta samarbete på viktiga områden. Det handlar alltså om utbildning, inte bara på militär sida utan också på civil sida, vill jag understryka. Det handlar om forsknings- och utbildningsinsatser när det gäller hot- och riskanalys. Vidare handlar det om ansvar från politiker att levandegöra och fördjupa den säkerhetspolitiska debatten och analysen.

Det är med viss oro som jag ser på den svenska FoU-verksamheten på de nämnda områdena, som jag tycker kännetecknas av en viss tröghet när det gäller samordningsmöjligheter och undvikande av överlappningsverksamhet. Det kännetecknas också av en viss tröghet i den politiska beslutsprocessen när det gäller att främja uppbyggandet av kompetens inom alla de säkerhetspolitiska områden som jag berörde i inledningen av mitt anförande.

Kan vi förvänta oss att regeringen presenterar ett samlat förslag avseende den mer civila delen av utbildningsverksamheten som har till syfte att stärka vår kompetens och vår förmåga till agerande inom viktiga säkerhetspolitiska områden?

Anf. 6 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Fru talman! Jag lyssnade med intresse på Björn Samuelsons huvudanförande och konstaterade att jag helt delar hans uppfattning och analys när det gäller vikten av att ha ett vidgat säkerhetsbegrepp i den värld som vi nu lever i. Något som jag själv i många anföranden försöker att peka på är vikten av det vidgade säkerhetsbegreppet. Inte minst inom vårt närområde, där vi använder begrepp som de s.k. lågnivåhoten, märker vi hur viktigt det är att vi ser på säkerhetsbegreppet på detta sätt.

Nu förstår jag också att Björn Samuelson i sin fråga till mig efterlyser större satsningar på säkerhetspolitisk forskning som avspeglar detta vidgade säkerhetsbegrepp. Det tycker också jag är riktigt och bra. Regeringen har ju kommit med vissa förslag, bl.a. vad gäller att förstärka Utrikespolitiska institutets möjligheter att stimulera forskningsinsatser hos unga forskare. Detta är en väg som jag tycker att vi skall gå vidare på. Det är viktigt att just detta vidgade säkerhetsbegrepp också avspeglas i vår säkerhetspolitiska forskning.

Anf. 7 BJÖRN SAMUELSON (v) replik:

Fru talman! Men jag efterlyser också ett samlat grepp. I PFF-samarbetet finns en mycket viktig punkt som handlar om öppenhet. Vi från Vänsterpartiet har lagt fram förslag i riksdagen om att man nu borde se över den sektorsforskning som bedrivs inom den militära sektorn och inom den öppna hög-

skolesektorn. Jag är övertygad om att det här sker en överlappningsverksamhet. Vi i Sverige brister kanske inte bara i kvalitet utan också i effektivitet. Det är viktigt att vi i dessa sammanhang använder varje krona på ett vettigt sätt och att vi ökar vår kompetens och gör bruk av den.

Det får inte vara så att man gömmer undan viktiga strukturutredningar inom forskningsvärlden så att de inte kommer till användning i det säkerhetspolitiska arbetet. Jag tror också mycket starkt på en nordisk samverkan inom de här områdena.

Ett steg har redan tagits när det gäller möjligheten till öppenhet och koordination, nämligen omstruktureringen av försvarsledningen. Nu tycker jag att vi måste gå vidare om vi skall kunna bli starka och lyckosamma i PFF-samarbetet.

Anf. 8 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Fru talman! Jag är övertygad om att utskottet har haft utförliga diskussioner i den här frågan. Jag känner ibland en viss tveksamhet till krav på helhetsgrepp. När det gäller forskning och många andra samhällsområden är det också viktigt att det görs många olika insatser. Det behövs många olika typer av forskning, och olika åsiktsinriktningar behöver komma till uttryck.

Anf. 9 PIERRE SCHORI (s):

Fru talman! Jag vill börja med att hälsa utrikesministern välkommen till debatten om ett betänkande som vi är eniga om. Jag skulle också vilja hälsa henne välkommen till de debatter där vi är oeniga i viktiga utrikespolitiska frågor. Det skulle berika debatten och tydliggöra åsiktsskillnaderna mellan oss.

Men i dag är vi alltså eniga. För socialdemokratin är ett svenskt deltagande i Partnerskap för fred på den militära alliansfrihetens grund och under FN:s och ESK:s överinseende när det gäller fredsbevarande operationer en självklar sak. Fru talmannen avtäckte en byst av Olof Palme här i riksdagen samma dag som Partnerskap för fred lanserades i januari. Jag ser det som en symbolisk tillfällighet att det uttryck för den gemensamma säkerheten som Partnerskap för fred är, och som Olof Palme stod för, ägde rum just den dagen.

Det finns också skäl för Sverige och andra militärt alliansfria länder att delta i PFF för att då frånta projektet karaktären av en affär mellan NATO och de östländer som kandiderar för ett medlemskap i NATO. Det är lika betydelsefullt, skulle jag vilja säga, att ännu tydligare försöka styra PFF i alleuropeisk riktning och i praktiken verka för en sammanslagning mellan PFF och NACC med en nära anknytning till ESK. Därvidlag vill vi också understryka att det är viktigt att snabbt följa upp det danska initiativet att bidra med att hjälpa de baltiska staterna att skapa en gemensam fredsbevarande kapacitet. Jag tror att det finns med i regeringens förslag, och man bör snabbt gå vidare med det.

Vi har diskuterat vikten av Rysslands deltagande i PFF. Det är viktigt därför att utan Rysslands medverkan blir det inte en europeisk säkerhetsordning. Då blir det en västlig säkerhetsordning som till följd av utvecklingen i Ryssland genom egen dynamik skulle kunna bli en säkerhetsordning mot

Ryssland. Det gäller att undvika detta. Men självfallet skall inte Ryssland få något slags veto mot utvecklingen av PFF. Om Ryssland väljer att avstå från att delta är det Rysslands sak, men vi bör anstränga oss på alla sätt när det gäller att engagera Ryssland för att PFF skall få den karaktär som vi vill ha.

Vi vet att NATO är huvudankaret i en säkerhetsordning i Europa. Men huvudfrågan i Europa i dag är inte att utvidga NATO utan att finna en hållbar alleuropeisk fredsordning som inte utesluter någon stat, med andra ord: gemensam säkerhet via en regional kollektiv struktur. För svensk del blir konturerna klarare då. NATO och Västuropeiska unionen är västliga försvarspakter, födda under det kalla kriget. ESK, NACC och PFF är alleuropeiska organisationer som inkluderar de stater – Ryssland, Ukraina och USA – som måste vara med i en trovärdig europeisk säkerhetsordning.

Vårt säkerhetspolitiska signum militär alliansfrihet, viljan att bidra till en gemensam säkerhet och den nya tidens förutsättningar gör de alleuropeiska ESK, NACC och PFF så mycket intressantare och aktuella för vår del än de västliga försvarspakterna NATO och VEU. Genom upprättandet av PFF har också i själva verket NATO stängt dörren, för överskådlig tid, för nya medlemmar – ”Keep NATO western!” – som man där säger.

Fru talman! Vi har en rad byggstenar. Vi har NATO, VEU, ESK, EU, PFF, NACC och det franska förslaget om en stabilitetspakt som nu också är EU:s. Det gäller nu att finna en förnuftig arbetsfördelning mellan dessa organisationer innan man på sikt förhoppningsvis kan uppgå i en enda alleuropeisk struktur. Det är mot denna bakgrund som vi socialdemokrater i en motion i januari begärde att regeringen administrativt och finansiellt skulle förbereda en svensk medverkan i Partnerskap för fred inom ett program för gemensam säkerhet. Därför yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Anf. 10 LARS MOQUIST (nyd):

Fru talman! Regeringen anmäler i den skrivelse som ligger till grund för betänkandet intresse för svensk medverkan i det initiativ avseende Partnerskap för fred, PFF, som NATO-staterna presenterade tidigare i år. I betänkandet behandlas PFF-frågan, och alla partier i riksdagen har ställt upp på att Sverige skall utnyttja PFF-samarbetet inom NATO:s ram för att förstärka vår och andra staters förmåga att delta i fredsbevarande operationer i räddningsinsatser och andra insatser som parterna kan komma att enas om. Om detta kommer att innebära förändringar av Sveriges alliansfrihet och neutralitet får framtiden utvisa.

Fru talman! I betänkandet tas också vissa andra frågor upp som rör fredsbevarande insatser bl.a. inom FN:s ram. Jag skall därför helt kort ge Ny demokratis syn på fredsbevarande och fredsskapande FN:styrkor. Vi vill att FN i framtiden skall kunna spela en större roll, en roll som världspolis.

Ny demokrati vill att fredsbevarande och fredsskapande insatser sker inom FN:s ram. Vi har föreslagit att Sverige skall verka för inrättande av en särskild fredsskapande styrka under FN:s säkerhetsråds kontroll. Sett till världshistorien är tiden nu mogen för en internationell militär styrka som får en liknande roll som en polisorganisation har i en enskild nation. Samtidigt måste den internationella domstolen reservationslöst accepteras av medlemsländerna som högsta organ för lösning av internationella konflikter.

Prot. 1993/94:99

29 april 1994

*Säkerhetspolitiska
frågor*

Rollen som världspolis har ofta fått spelas av USA, t.ex. i Somalia och Kuwait. USA kan dock inte ha denna roll i all framtid. Den inhemska amerikanska opinionen kommer inte alltid att acceptera att amerikanska liv riskeras och offras i fjärran länder, speciellt inte om andra länder inte är beredda att hjälpa till för att upprätthålla världsfreden och försvara demokratiska staters överlevnad.

Vad kan omvärlden göra för det forna Jugoslavien? Det finns tre möjligheter som vi ser det. Den första är att inte göra någonting alls mer än att skicka hjälpsändningar, fördöma de stridande parterna och hoppas på att konflikten löser sig själv. Den andra är att acceptera den etniska rensningen och att andra länder erbjuder fördrivna människor en fristad någon annanstans i världen. Den tredje och enligt vår mening enda hållbara möjligheten är att med internationell rätt arbeta fram den bästa lösningen och sedan med internationella militära trupper se till att den lösningen efterlevs. Det kan vara nog så svårt och kräva många människoliv, men alternativen är betydligt sämre.

Ledande personer i FN har föreslagit att FN inrättar permanenta fredsskapande styrkor, "peacemaking units", som medlemsländerna ställer till säkerhetsrådets förfogande. Dessa styrkor måste vara tyngre beväpnade än FN:s fredsbevarande styrkor, och de skall kunna rycka in med kort varsel. De fredsskapande FN-styrkorna skall rekryteras på frivillig basis och genomgå gedigen utbildning i respektive lands nationella armé. Insatser av dessa styrkor skall beslutas av säkerhetsrådet.

Mellan 1945 och 1987 har FN gjort 13 fredsbevarande insatser och efter 1987 ytterligare 13. De sammanlagda kostnaderna för de insatserna uppgår till över 45 miljarder kronor. Trots att kostnaderna för FN:s fredsbevarande styrkor bara utgör några promille av de globala militära satsningarna flyter inbetalningarna från medlemsländerna mycket trögt.

Medlemsländerna borde budgetera sina militära FN-bidrag via försvarsanslagen i respektive nationalbudget i stället för, som nu är fallet, via utrikesanslagen. Försvarsanslagen är ju i de allra flesta länder många gånger större än utrikesanslagen. På det sättet skulle det bli lättare att i medlemsländerna vinna förståelse för en höjning av FN-bidragen.

Sverige bör spela en aktiv och pådrivande roll så att dessa styrkor bildas så snart som möjligt. Det är självklart att Sverige som nation måste vara berett att tillsammans med andra nationer ingripa för att lösa även blodiga konflikter i omvärlden och ingripa med trupp, inte bara med diplomatiska uttalanden – inte minst för att vi själva skall få hjälp om vi blir angripna av någon främmande makt.

Det kalla kriget är över. Detta har medfört att gamla blockeringar mellan stormakterna är borta. Nu finns det förutsättningar för att skapa en internationell polisstyrka. Vi menar att Sverige kan spela en viktig roll som pådrivande nation i den frågan, om insikten och den politiska viljan finns.

Fru talman! Avslutningsvis yrkar jag bifall till hemställan i utrikesutskottets betänkande nr 18.

Överläggningen var härmed avslutad.

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Beslut om uppskjuten votering

På förslag av talmannen medgav kammaren att socialförsäkringsutskottets betänkande SfU12 fick avgöras vid arbetsplenum onsdagen den 4 maj.

4 § Socialförsäkring – inriktning och anslag

Föredrogs
socialförsäkringsutskottets betänkande
1993/94:SfU12 Socialförsäkring – inriktning och anslag (prop. 1993/94:100 delvis).

Anf. 11 BIRGITTA DAHL (s):

Fru talman! Socialförsäkringsutskottet behandlar i betänkande nr 12, Socialförsäkring – inriktning och anslag, dels riktlinjerna för våra trygghetssystem, dels ett antal frågor som tilldrar sig stor uppmärksamhet just nu.

När det gäller riktlinjerna redovisar utskottet ställningstagandena i budgetpropositionen och i ett antal motioner – däribland de socialdemokratiska partimotionerna Sf261 och So276 – och hänvisar, utan uttryckligt eget ställningstagande, till det kommande arbetet i Sjuk- och arbetsskadeberedningen.

När det gäller sjukpenningen till långtidssjukskrivna och reglerna om förtidspension till handikappade har vi socialdemokrater haft framgångar med våra yrkanden. Börje Nilsson kommer att närmare belysa dessa samt frågorna om arbetsskadeförsäkringen.

Vi socialdemokrater har därför, för ovanlighetens skull, inga reservationer fogade till detta betänkande, utan vi har bara två särskilda yttranden. Men det betyder inte att motsättningar saknas beträffande utformningen av framtidens trygghetssystem – tvärtom! Det framgår av motionerna och av samhällsdebatten att motsättningarna är stora.

Det vore naturligtvis av stort värde om det var möjligt att åstadkomma breda överenskommelser som säkerställer våra socialförsäkringar inför framtiden – vilket ju lyckats när det gäller pensionerna. Vi socialdemokrater är inställda på att medverka till det. Men för att detta skall vara möjligt krävs det något annat än de stridssignaler mot oss, mot de andra borgerliga partierna och mot stora medborgargrupper som hördes vid t.ex. Moderaternas kommunala rikskonferens i Västerås för några veckor sedan.

Vi vill genomföra en social revolution, sade Gunnar Hökmark. Lars Tobisson markerade att förändringens vind bara har börjat när det gäller socialförsäkringar och arbetsmarknadspolitik. Om vi får en ny borgerlig regering kommer Moderaterna, sade de, att sätta sin prägel mycket tydligare – dvs.

att hänsynslöst driva igenom den egna politiken. Då blir det verkligen systemskifte!

När man hörde Gunnar Hökmark och Lars Tobisson tala om hur föräldrar, barnlösa släktingar och andra skall betala barnens universitetsstudier kände man hur det gamla orättvisa samhället var på väg tillbaka. I Carl Bildts och Gunnar Hökmarks Sverige finns det i dag mer än 200 000 barn som lever i familjer där minst en förälder är arbetslös. Det är inte många av dem som har en rik ogift faster att vigga pengar av, och de skall aldrig heller behöva göra det. Vi får inte tillåta att några barn och ungdomar utsätts för den sortens orättvisor och förnedring igen.

Fru talman! "Hälften kvar" när du blir sjuk eller skadas på jobbet, när du blir arbetslös eller gammal – den gamla moderata parollen för skattepolitiken har fått en ny användning. Den är nu mottot för det systemskifte i trygghetssystemen som Moderaterna vill genomföra, oavsett vad Bengt Westerberg tycker.

"Hälften kvar" är också den verklighet som döljer sig bakom det möjligen förledande uttrycket grundtrygghet. De som talar om grundtrygghet menar att de gemensamma trygghetssystemen bara skall ge ersättning på låg nivå – någonstans vid, eller strax över, socialbidragsnormen. Resten får man klara själv bäst man kan.

Detta betyder att den som tillhör en högavlönad lågriskgrupp – civilingenjörer och tjänstemän i de högre inkomstskikten, t.ex. Carl Bildt och Anne Wibbe – kan få bra försäkringar och pensioner med låga premier och bra ersättningar. Den här gruppen utgörs nästan bara av män.

Men de som tillhör en lågavlönad högriskgrupp – städerskor, sjukvårdsbiträden eller livsmedelsarbetare – får mycket svårt att klara sig. Många kommer att få ett otillräckligt skydd. Andra kommer att ställas helt utanför. Den här gruppen domineras av kvinnor. Det är vi kvinnor som skulle bli de stora förlorarna med ett sådant här system.

Vi socialdemokrater avvisar alla tankar på ett sådant system. Vi vill ha enkla, tydliga och pålitliga system som träder in i olika livssituationer – när vi får barn, när vi studerar, när vi blir sjuka eller arbetslösa och när vi blir gamla. Vi vill ha enhetliga ersättningsnivåer. Vi vill stärka de krafter som motverkar ohälsa och som främjar ett aktivt liv. Orsakerna till att människor slås ut skall angripas.

I en ny sammanhållen sjuk- och arbetsskadeförsäkring skall även förtidspensionen ingå. Genom att knyta arbetsmarknadens parter fastare till dessa försäkringar vill vi stärka arbetslinjen. Försäkringen skall omfatta alla i ålderna 16–65 år. Grundvillkoren skall läggas fast i lag, och systemen skall finansieras solidariskt. Ersättningen skall ge inkomsttrygghet och ha en tydlig fördelningspolitisk inriktning. Vi vill utvärdera hur de nuvarande reglerna fungerar och klarlägga hur reglerna i det framtida systemet bör utformas för att bli rättvisa och främja en aktiv arbetslinje.

Den nuvarande regeringen har, ofta under stor brådska, genomfört olika förändringar i trygghetssystemen. Effekterna har inte analyserats i förväg.

Vi anser att det är viktigt att utvärdera konsekvenserna av de olika förändringar som har skett inom sjukförsäkringen – karensdagen och sjuklöneperioden – samt inom förtidspensioneringen, arbetsskadeförsäkringen och

företagshälsovården. Vi vill klargöra hur ersättningsnivåer och avgifter bör utformas för att styra mot aktivt förebyggande och rehabiliterande arbete och minimera behovet av socialhjälp och tilläggförsäkringar.

Fru talman! Antalet förtidspensionärer ökar nu dramatiskt. Förra året blev det 62 000 nya förtidspensionärer. Vid årets slut beräknas de vara 420 000. En annan förändring under senare år är att förtidspensionärerna blir allt yngre.

Det behövs nu krafttag för att vända den här helt oacceptabla utvecklingen. Det finns naturligtvis flera orsaker till att människor förtidspensioneras. En är det tydliga sambandet mellan hög arbetslöshet och benägenheten att erbjuda förtidspension. Det är självklart inte rimligt. Förtidspensionering får aldrig bli ett alternativ till arbete. Den skall vara en rättighet för den som av hälsoskäl inte längre orkar arbeta. Den första försvarslinjen måste naturligtvis vara att pressa ner arbetslösheten och den andra att satsa på förebyggande och rehabiliterande arbete.

Vi socialdemokrater har i en särskild motion till riksdagen föreslagit ett omfattande program i tio punkter för förebyggande och rehabiliterande insatser. Det mål vi ställer upp är att minst 10 000 förtidspensionärer skall kunna återgå i arbete under en femårsperiod. Enbart i försäkringsavgifter beräknas det spara en miljard, för att inte tala om allt det mänskliga lidande som då skulle kunna undvikas.

Fru talman! De krav som vi ställer är höga, men de går att klara under två bestämda förutsättningar.

Den första är att så många som möjligt av alla oss i aktiv ålder arbetar så mycket som möjligt. Det räcker att betänka att de 40 år som betraktas som normal livsarbetstid bara omfattar halva vårt liv för att inse vårt ansvar och vårt egenintresse. För den andra hälften av livet är vi för vår försörjning beroende av att det finns bra, solidariskt finansierade trygghetssystem. Och vi kan faktiskt också under våra aktiva år behöva utnyttja sjukförsäkringen eller arbetslöshetsförsäkringen, till och med förtidspensionen.

Vi har i Sverige en formidabel försörjningsbörda. Vi har fler barn som går i skola längre än i något annat land. Vi har fler gamla som lever längre och har bättre pensioner än något annat land. Vi har dessutom lagt till föräldraförsäkring och olika former av handikappstöd och studiestöd, som också skall finansieras av oss som är friska och har jobb.

Det är för att klara den här försörjningsuppgiften som det är viktigt att så många som möjligt av oss som är i aktiv ålder arbetar så mycket som möjligt med hänsyn till vad vi orkar. Därför är första försvarslinjen också här att pressa ned arbetslösheten och att hävda kvinnors och handikappades rätt till arbete.

Den andra förutsättningen för att vi skall klara detta är att vi som är friska och har jobb är beredda att avsätta tillräckligt ur vårt produktionsresultat och löneutrymme för att fullt ut finansiera socialförsäkringarna.

Om vi inte är beredda att under de goda, aktiva åren avstå från eller skjuta upp uttag av våra inkomster kommer vi inte att kunna upprätthålla trygghetssystem som ger ersättning för inkomstbortfall. Då kommer vi förr eller senare att tvingas sänka ersättningsnivåerna och försämma förmånerna på det sätt som moderaterna och nyliberalerna nu talar om.

Prot. 1993/94:99
29 april 1994

*Socialförsäkring –
inriktning och
anslag*

Det kommer att leda till ett kluvet samhälle, med en välbeställd majoritet och en växande grupp svenskar som är fattiga i ordets verkliga bemärkelse och som saknar trygghet vid sjukdom, föräldraskap och ålderdom. Det är, fru talman, framför allt kvinnor som då kommer att drabbas.

Ett sådant samhälle vill vi socialdemokrater inte ha. Vi vill ha ett samhälle där vi upprätthåller solidariteten och rättvisan också när det gäller att betala för trygghetssystemen och fördela välfärden. Det är de principerna som kommer att ligga till grund för vårt arbete med reformeringen av våra stora sociala trygghetssystem.

Anf. 12 ARNE JANSSON (nyd):

Fru talman! Jag vill till att börja med framhålla att jag givetvis ställer mig bakom alla reservationer som vi avgivit, men för att spara tid åt kammaren yrkar jag endast bifall till reservationerna 1, 5 och 7.

Den svenska välfärdspolitiken kräver enligt regeringen en stark ekonomisk bas. Det kan vi hålla med om. Men frågan är om ekonomin någonsin kommer att bli så stark. Den motsatta utvecklingen är väl den mest troliga. Det stora underskottet i de offentliga finanserna medför, konstaterar regeringen, att nära en femtedel av utgifterna måste finansieras med upplåning. Det är orimligt. Systemet lider av uppenbara strukturella brister som måste rättas till. En sådan reform kan genomföras under förhållandevis kort tidsrymd eller successivt i ett mera utdraget förlopp.

Regeringen är uppenbarligen inte ens beredd att ta det första steget, utan nöjer sig med ett allmänt uttalande om att inriktningen på förändringen inom de stora transfereringssystemen bl.a. är att införa ett större inslag av egenavgifter och självrisker i systemen. Vi kan i och för sig hålla med om detta, men man måste gå längre. Den enda vägens politik inom socialförsäkringsområdet heter grundskydd.

De svaga och utsatta grupperna måste värnas. Det är en självklarhet för oss, men inte för regeringen. Den förda politiken leder till att just de svaga och utsatta grupperna kommer att drabbas mest när det inte längre går att låna till överkonsumtionen. Den ofantliga skuldbördan vältras över på kommande generationer.

Utgiftsutvecklingen för de ekonomiska trygghetssystemen styrs till stor del av inflations- och löneutvecklingen, anser regeringen. Det äger sin skrämmande riktighet. Det är alltså inte riksdag eller regering som styr utvecklingen. Det måste bli en ändring på det. Det nuvarande systemet innebär att det är de sämst ställda, fattiga och lågavlönade, som får den minsta biten av transfereringskakan. Ett grundskydd gynnar dessa grupper. Ett grundskydd skulle kunna vara lika för alla inom samtliga system med möjlighet till individuella eller gemensamma kompensationslösningar. Grundskyddet skall vara skattefinansierat och utgöra en garanti för medborgarna i utsatta lägen. Ett sätt att lösa finansieringen av en högre ersättning kan vara egenavgifter. Metoden med obligatoriska allmänna egenavgifter har dock sina brister.

De första stegen på vägen mot en grundskyddsmodell bör tas redan nu.

Beträffande mål och inriktning uttalar regeringen bl.a. att inriktningen av regeringens politik är att socialförsäkringssystemen skall vara robusta och

ekonomiskt stabila. Vi kan hålla med om att socialförsäkringssystemen skall vara robusta och ekonomiskt stabila. Men med de höga generella nivåer som systemet nu innehåller saknas förutsättningar för det.

En grundläggande brist i det nuvarande systemet är basbeloppsanknyttningen. Vi har i tidigare motioner visat på att basbeloppsberäkningen måste ändras.

Det finns all anledning att i det här sammanhanget erinra om Lindbeck-kommissionens förslag på social- och socialförsäkringsområdena, vilket initialt bejublades, men när man skall försöka sjösätta förslagen räcker inte orken eller viljan till.

Fru talman! Här hade jag egentligen tänkt att återge de viktigaste 16 punkterna ur kommissionens förslag. Med tanke på den publicitet och det seriösa mottagande som förslaget fick utgår jag från att ledamöterna känner till den del av innehållet som berör socialförsäkringsutskottets område, och därför avstår jag.

Ny demokrati, som i huvudsak ansluter sig till kommissionens förslag, menar att förslagen väl kan läggas till grund för statsmakternas fortsatta åtgärder på social- och socialförsäkringsområdena.

Tyvärr måste man konstatera att regeringen inte har orken och viljan att komma till rätta med de ekonomiska problemen av social karaktär – inte heller regeringen tillsammans med Socialdemokraterna. De skjuter hela tiden in sig på den grupp av människor som redan har det sämst ställt. En av de underbara nätter när regeringen och Socialdemokraterna slog ihop sina politiska påsar lyckades de sänka kompensationsnivån för de långtidssjuka till 70 %. De som redan låg sparkade de på.

På grund av detta anförde jag här i kammaren den 7 juni 1993, när beslutet fattades, följande: Med de konstateranden som utskottet gör i sin skrivning angående sänkningen till 70 % borde detta ha avslagits.

Grunden för mitt påstående är att utskottet bl.a. enhälligt konstaterar följande:

- Relativt få personer kommer att få sjukpenning på kompensationsnivån 70 %.

- Besparingarna – om det nu blir några – kommer att bli blygsamma i förhållande till vad som tidigare beräknats. Det märkliga är att när regeringspartierna och Socialdemokraterna räknar på besparingseffekterna lägger man till de dynamiska effekterna *samtidigt* som man bortser från samtliga dynamiska effekter när besparingssträvandena får motsatt verkan. De verkliga förlusterna blir i själva verket mycket större.

- Ställningstagandet kan påskynda en förtidspensionering.

Varför stöder jag då utskottets förslag som vi inom Ny demokrati är så kritiska mot? Jo, det kan ligga en hel del i att individen självant vill påskynda sin rehabilitering. Utskottet har dessutom förmänskligt propositionen genom att i betänkandet klart och tydligt säga:

- att en enskild person, som vill ha rehabilitering men inte kan få det därför att samhällets rehabiliteringsresurser är otillräckliga, inte heller skall få ned-satt kompensationsnivå till 70 %,

- att regeringen snarast skall utvärdera effekterna av nivåsänkningen till 70 % och dessutom snarast möjligt göra en utvärdering.

Prot. 1993/94:99
29 april 1994

*Socialförsäkring –
inriktning och
anslag*

Det enda som jag har emot denna sista skrivning är det synnerligen diffusa begreppet "snarast möjligt". Vad är det? Trots att det informerats mig om att ett sådant uttryck innebär högsta prioritet skulle jag, med tanke på ärendets känslighet och den orättvisa som kan uppstå hos de drabbade, hellre se tidsperioden fastställd till riksdagens första arbetsmånad i höst, dvs. vecka 40. Vid denna tidpunkt borde utvärderingen ligga klar för utskottets bearbetning. Tyvärr måste en utvärdering få ta sin tid, men fyra fem månader måste ju räcka.

Snabbt insåg man att Ny demokrati hade rätt. Problemet är bara att Ny demokrati inte får ha rätt. Detta är politikens hemska ansikte.

Nu, tio månader senare och sex månader senare än vad vi hade begärt, anför utskottet i sitt betänkande att vi faktiskt hade rätt. Efter tio månader av lidanden, höga kostnader, inga besparingar och katastroffall är vi tillbaka vid starten. Den underbara natten har slutat i ett svidande politiskt och ekonomiskt nederlag för regeringen och dess avtalspartner Socialdemokraterna.

Regeringens och utskottets hantering av arbetsskadeförsäkringen och färdolycksfallen är också skrämmande exempel på politisk inkompetens och ointresse. Den 22 oktober 1992 säger Bo Könberg med anledning av sin proposition 30: Färdolycksfallen bör kunna undantas från det särskilda skyddet i LAF. Jag ämnar att ta initiativ till en ändring med denna innebörd.

Det var ett starkt och tryggt uttalande. Den 17 december 1992 uttalar utskottet att man förväntar sig att regeringen behandlar ärendet med förtur i en kommande beredning.

I den nu pågående Sjuk- och arbetsskadeberedningen finns det inte ens någon tendens till att detta skall behandlas med förtur. Trots det skriver utskottet i detta betänkande samma banala tandlösa nonsens, att utskottet förutsätter att Sjuk- och arbetsskadeberedningen skall behandla ärendet med förtur enligt betänkade SfU8. Detta är alltså helt fel. Det finns ingenting i direktiven för beredningen om att detta skall behandlas med någon som helst förtur. Det har nu gått 18 månader sedan Bo Könberg tog sig an problemet.

Ett annat problem, som har behandlats med stor nonchalans och som häpnadsväckande nog av utskottet behandlas styvmoderligt, är efterkontrollen av förtidspensioner. Enligt utskottet skulle detta kräva betydande resurser. Man vill därför inte förorda en sådan kontroll. Märkligt nog kommenterar utskottet det med att tidsbegränsat sjukbidrag borde beviljas oftare i stället för förtidspension. Det är en ganska märklig kommentar.

Försäkringskassan i Kopparbergs län har, vilket jag tidigare redogjort för, utan extra resurser eller kostnader och med enbart arbetseffektivisering under en sexmånadersperiod gjort efterkontroller och sparat in ca 4,5 miljoner skattekrönor. Vad är det för fel med det?

Utskottet är dessutom mycket väl medvetet om att förtidspensionering i många fall används vid arbetslöshet i stället för friskskrivning. Att fusk av inte ringa omfattning förekommer är man i utskottet mycket väl medveten om. Vi har ju tillsatt en utredning för att undersöka allt fusk med bidrag av social karaktär.

Trots detta gör utskottsmajoriteten detta märkliga ställningstagande.

Kanske är det ett typiskt politiskt beslut? Ny demokrati får bara inte återigen ha rätt!

Fru talman! När man går igenom detta betänkande kan man på många punkter inte låta bli att undra varför många av besluten bara måste vara av politisk karaktär, utan hänsyn till vad som är bäst för de människor som vi är valda till att företräda.

Prot. 1993/94:99
29 april 1994

*Socialförsäkring –
inriktning och
anslag*

Anf. 13 BERITH ERIKSSON (v):

Fru talman! Jag, liksom andra partiföreträdare i utskottet, kan konstatera följande: Eftersom det nu sitter en utredning som har att se över sjuk- och arbetsskadeförsäkringen och som även har fått uppdraget att komma med förslag angående förtidspensionerna, kommer jag inte att yrka bifall till vår meningsyttring under de moment där frågorna nu är föremål för utredning. Möjligheterna för oss i utskottet är litet olika. Vi har meningsyttringen som enda alternativ för att föra fram våra åsikter. Jag kommer inte heller att hålla något övergripande valtal inom dessa områden.

Jag yrkar bifall till vår meningsyttring under mom. 3. Vi har ännu en gång fått möjligheten att debattera och votera om att återställa nivån på sjukförsäkringen för långtidssjukskrivna. Här vill jag börja med att fråga socialdemokraterna: Är det sant att ni i ert valmanifest lovar att återställa nivån på sjukpenningen för långtidssjukskrivna efter valet?

Jag håller med Birgitta Dahl om att den här regeringens kännetecken har varit att riva i delar av ett stort system som hänger ihop. Resultatet av det handlingsmönstret har inte blivit en besparing utan endast lett till att kostnaderna vältrats över till andra delar av välfärdssystemet.

Det kan se bra ut på papperet med budgetuppställningar i siffror och kolumner. Vad som behövs är en samtidig översikt över hela komplexet. Först då kan man få ett avsett resultat. Men, Birgitta Dahl, felbeslutet när det gäller sjukpenningnivån för de långtidssjukskrivna var ni med om att fatta. Vad har hänt med Ny demokrati, när ni inte yrkade bifall under mom. 3 till er reservation nr 2? Har det måhända varit överläggningar?

De akrobatiska konsterna i utskottet för att försöka rädda ytterligare ett antal av de mer än 40 000 personer som har drabbats av nedskärningen är litet pinsamma att behöva bevittna. Utskottet försöker genom nya skrivningar att minska antalet. Då minskar också vinsten. Meningen med lagen var att det skulle bli en vinst.

Vid den hearing som utskottet hade i december i fjol framkom med all tydlighet att förutom mänskligt lidande, snedbelastning av sjukvården, var administrationen svår och dyr. Var än gränserna sätts blir det svåra gränsdragningar. Vad som återstår av reformen är i det närmaste bara kostnader, men ändå envisas utskottet med att hålla fast vid ett beslut som visat sig vara felaktigt. Varför inte erkänna att natten var sen när beslutet fattades? Räntan låg på ca 500 %, och åtminstone socialdemokraterna trodde att fler karensdagar var alternativet.

I utskottsbetänkandet kan man utläsa att utskottet försöker att hålla sig kvar vid halmstråt att det nog kan bli fler som aktivt söker sig till rehabilitering och att de sjukas intresse av att uppnå den högre ersättningsnivån kom-

mer att utgöra en välbehövlig press på de aktörer som har att ordna rehabilitering.

Men enligt några av de viktigaste aktörerna som också fanns med på vår utfrågning, nämligen de anställda på försäkringskassorna, de som kommer i direkt kontakt med de sjuka, är det andra styrfaktorer som är starkare. Det gäller tillgången på yrkesinriktad rehabilitering, medicinsk rehabilitering och framför allt om det finns en arbetsmarknad att rehabilitera till.

Fru talman! Det finns ett annat moment i vår meningsyttring som jag vill säga några ord om eftersom jag tänker yrka bifall till det. Det är under mom. 16 som handlar om Sveriges brott mot ILO-konventionen nr 121.

Att Sverige bryter mot nämnda konvention är det nog ingen som har ifrågasatt. Jag vill ställa en fråga till utskottsledamöterna. Riksdagen är landets högsta beslutande instans, och det är på grund av riksdagens beslut som den här situationen har uppstått. Skall riksdagen i en sådan situation endast konstatera att våra tidigare beslut fick den här konsekvensen och avvakta vad regeringen tänker göra?

I den här frågan gäller det dels allvaret i sakfrågan, dels frågan om huruvida riksdagen skall ta konsekvenserna av sina egna beslut. Det har betydelse för vår trovärdighet att vi fullföljer ingångna internationella överenskommelser och avtal.

Jag vill till slut något kommentera motion 207 av Ines Uusmann och Björn Ericson. Den handlar om det minst sagt otillfredsställande i hur karensdagen drabbar vissa grupper. I motionen tar de upp ca 12 000 brandmän, men det finns naturligtvis många fler. Det är inte tillfredsställande att bara konstatera att den här gruppen människor skall vänta till dess att en utredning är klar. Det borde gå att rätta till felaktigheterna som berör dessa människor. Det hade varit det mest anständiga.

Fru talman! Med det yrkar jag bifall till meningsyttringen och reservation 2 under mom. 3 och till meningsyttringen under mom. 16.

Anf. 14 BIRGITTA DAHL (s) replik:

Herr talman! Som jag sade i mitt inledningsanförande kommer Börje Nilsson att behandla frågan om ersättning till långtidssjuka.

Men eftersom Berith Eriksson ställde en direkt fråga till mig skall jag svara på den. Berith Eriksson frågade om det var sant att vi lovar en höjning i vårt valmanifest. Då vill jag svara: Det föreligger ännu inte något valmanifest. Det brukar partistyrelsen fastställa i augusti i samband med valupptakten eller möjligen i juni.

I den motion som vi nu behandlar står det att den nuvarande regeln innebär allvarliga sociala och administrativa problem och att vi eftersträvar att så snart som möjligt kunna höja ersättningsnivån. Det är den fråga, den höjning, som står överst på vår lista när det gäller förbättringar i försäkrings- och transfereringssystemen.

Anf. 15 BERITH ERIKSSON (v) replik:

Herr talman! Jag ställde frågan eftersom det var en uppgift som jag fick från en av era egna medlemmar. Det är kanske ett ordklyveri om man kallar

det för valplattform eller valmanifest och om det är taget av kongressen eller inte. Det var en uppgift som jag fick.

Prot. 1993/94:99
29 april 1994

Anf. 16 ARNE JANSSON (nyd) replik:

Herr talman! Berith Eriksson frågade varför vi inte yrkade bifall till vår reservation nr 3. Medvetenheten om Sveriges raserade ekonomi ökar nu mer och mer trots att de politiska partierna tiger inför valet. Den här frågan om sjukförsäkringssystemets utformning och finansiering ingår ju i Sjuk- och arbetsskadeberedningens arbete. I och med det anser jag att vårt yrkande är tillgodosett. Det finns ingen anledning att yrka bifall till den reservationen.

*Socialförsäkring –
inriktning och
anslag*

Anf. 17 BERITH ERIKSSON (v) replik:

Herr talman! Jag hoppas verkligen att vi slipper höra Ny demokrati åka land och rike runt i valrörelsen och ta upp den här frågan. När den var uppe till omröstning förra gången i riksdagen röstade ni inte heller för att nivån skulle återställas till 80 %.

En annan slutsats som jag drar är att Ny demokrati som vanligt stöder förslag som ökar byråkratin.

Anf. 18 ARNE JANSSON (nyd) replik:

Herr talman! Det sista var ju helt fel, Berith Eriksson. Det är snarare tvärtom. Vi avbyråkratiserar så mycket som möjligt. Där leder vi. Det får vi t.o.m. kritik för.

Sedan detta med att gå ut i valrörelsen. Varför tillsätter man en stor, kostsam och dyr beredning om jag här i kammaren skall yrka bifall till något som är under beredning? Det vore ju att gå händelserna i förväg utan att känna till vad beredningen kommer fram till. På det sättet är det mycket lätt att fatta felaktiga beslut. Jag rekommenderar Berith Eriksson att följa det exemplet och vänta tills hon har ordentligt med fakta innan hon fattar beslut.

Anf. 19 BERITH ERIKSSON (v) replik:

Herr talman! Det rör sig om mer än 40 000 människor som skall vänta ytterligare minst ett år. Det var litet märkligt att Arne Jansson inte deklarerade detta i utskottet utan reserverade sig. Det finns en reservation från Ny demokrati. Ny demokrati har möjlighet att rösta med meningsyttringen på den punkten.

Anf. 20 GULLAN LINDBLAD (m):

Herr talman! Jag vill understryka vad vice ordföranden sade i sitt inlägg. Det råder ett ovanligt stort samförstånd i ärendena i det här betänkandet. Jag har därför ingen anledning att här ta upp någon hetsig valdebatt. Det sade ju också Berith Eriksson.

Jag är här talesman för de samlade regeringspartierna i utskottet. Jag har ingen anledning att gå in på vad Gunnar Hökmark eller Lars Tobisson kan ha sagt. De är som bekant inte ledamöter av socialförsäkringsutskottet.

Jag vill ändå läsa upp ett par meningar ur vårt handlingsprogram. Där står det: Det finns starka skäl till en obligatorisk försäkringslösning som skall ge en grundtrygghet som motsvarar en viss del av inkomsten och som också sva-

rar mot vad som erlagts i premie eller avgift för den enskilde. Men en viss miniminivå bör gälla för alla oavsett storleken på gjorda inbetalningar. Detta förutsätter skattefinansiering.

Det står också, när det gäller försäkringsmässiga lösningar i framtiden: Försäkringsbolag som vill erbjuda skydd inom ramen för den obligatoriska försäkringen får inte neka enskilda försäkringstagare att teckna försäkring.

Herr talman! Därmed ber jag att få avföra den debatten. Jag kan vid behov överlämna ett exemplar av detta handlingsprogram.

Socialförsäkringssystemen har varit föremål för en livlig debatt under senare år. Det kommer säkert att vara så i många år. Det är naturligt eftersom de stora socialförsäkringssystemen omfattar uppemot 300 miljarder kronor. Besparingar och förändringar har mycket stor betydelse för en samhällsekonomi i kris.

De av oss som för många år sedan insåg nödvändigheten av förändringar i de stora transfereringssystemen rön te tyvärr inga framgångar förrän hösten 1990. Då lade den dåvarande socialdemokratiska regeringen i ett krisläge fram ett besparingsförslag inom sjukförsäkringen. Det trädde i kraft fr.o.m. mars 1991.

Sedan har förändringarna varit många. Flera talare har sagt här att de kanske har varit litet för snabba och att systemen också går in i varandra. Jag håller med om detta. Men icke förty har det varit nödvändigt med dessa besparingsåtgärder. Vi har 1 biljon i statsskuld och ca 200 miljarder i budgetunderskott. Jag vill erinra om det, herr talman! Detta underskott börjar nu dess bättre att bli mindre på grund av att regeringen har haft ork och förmåga att sanera i de offentliga systemen.

Men visst är det viktigt att de här genomgripande systemen blir föremål för en grundlig utredning. Därför ser vi alla med tillfredsställelse på att en sjuk- och arbetsskadeberedning nu har kommit i gång med sitt arbete.

En arbetsgivarperiod på två veckor infördes fr.o.m. januari 1992. Men den kanske mest framåtsyftande reformen som vi har genomfört på senare år är ändå rehabiliteringsersättningen, som också infördes 1992. Tanken bakom den reformen är att det måste vara bättre att rehabilitera människor än att passivt betala ut sjukersättning.

Det är synd att det tog så lång tid att komma fram till detta beslut och att arbetsmarknadssituationen var dålig redan när beslutet fattades. Detta till trots pågår dess bättre ett mycket aktivt rehabiliteringsarbete inom kassorna. Det arbetet kan och bör dock naturligtvis intensifieras. Jag tror att jag kan säga att det råder full samstämmighet i utskottet om detta.

I Svenska Dagbladet den 26 april kan vi läsa i stora rubriker: Allt färre sjukskrivna länge. Artikeln är en redogörelse för en expertrapport från Sjuk- och arbetsskadeberedningen, där man talar om att de långa sjukskrivningarna nu minskar för första gången på 13 år. Dessutom har de korta sjukskrivningarna minskat sedan en längre tid tillbaka.

Att få ned de långa sjukskrivningarna har länge varit en prioriterad fråga, både av humanitära och av ekonomiska skäl. Vid utskottets besök i Kristianstads och Malmöhus län nyligen fick vi också glädjande rapporter om minskning av långtidssjukskrivningarna, vilket bl.a. visar att det lönar sig att satsa

på aktiv rehabilitering. Man har erfarenheter av att en satsad krona på rehabilitering ger 6 kronor tillbaka, om man bara ser det ekonomiskt.

I snitt har sjukskrivningarna minskat med 20-25 % sedan den första besparingen infördes 1991. Skälen härtill är naturligtvis flera, bl.a. arbetsmarknadssituationen. Men vi kan aldrig komma ifrån att en minskning av ersättningsnivåerna gör att det lönar sig bättre att arbeta än att vara borta från jobbet.

Jag tänker t.ex. på timsättningssystemet inom sjukförsäkringen, som gjorde att det lönade sig bättre att vara borta ett arbetsskift än att gå och jobba. Naturligtvis skall ett sunt socialförsäkringssystem vara så utformat att det alltid lönar sig bättre att arbeta.

Jag sade att förändringarna har varit många. Den senaste verkligt stora förändringen gjordes i samarbete mellan Socialdemokraterna och regeringen hösten 1992. Då infördes en karenssdag och sjukersättningen sänktes till 70 % efter ett års sjukskrivning.

Denna förändring för de långtidssjukskrivna har varit föremål för en häftig debatt. Jag vill också erinra om att det inte var regeringens förslag; vi ville hellre ha en karenssdag i början av en sjukperiod, så att vi som är långtidsfriska hade kunnat vara solidariska med de långtidssjuka. Men nu blev överenskommelsen sådan, och både Socialdemokraterna och regeringen tycker att det är viktigt att hålla gjorda överenskommelser.

Efter ett långt utredningsarbete kan vi ändå glädja oss åt att vi nu åstadkommer ett mer flexibelt system, som bl.a. innebär att de som väntar på rehabiliterande åtgärder inte skall behöva bli lidande av detta. Vi har också föreslagit en lagändring på den punkten. För övrigt anser vi att läkarna och försäkringskassorna i samarbete skall kunna ha större möjlighet att bestämmande vad som egentligen är medicinsk rehabilitering och behandling.

En annan fråga som också har varit föremål för en mycket hetsig debatt – och även ingett oro – rör möjligheten att utföra ideellt arbete vid förtidspension. Inte minst handikapporganisationer har uttryckt oro i frågan. Utskottet klarlägger nu att man kan bortse från sådana aktiviteter som en yrkesverksam person normalt kan utföra på sin fritid. Det finns alltså ett utrymme för ideellt arbete.

Det finns också möjlighet att delta i politisk eller ideell verksamhet som arvoderas med högst 6 000 kr per år, och man kan utföra sådana sysslor i hemmet som en heltidsarbetande kan göra på sin fritid.

Utskottet ger också regeringen till känna att denna fråga bör bli föremål för noggrann uppföljning. Vi anser nämligen att det är värdefullt att människor kan ha vissa ideella uppdrag även om de är förtidspensionerade.

Innan riksdagen avslutar detta riksdagsår kommer vi förhoppningsvis att fatta beslut om ett nytt pensionssystem – en smått historisk händelse. En sjuk och arbetsskadeberedning har, som sagt, påbörjat sitt arbete, och de olika riksdagspartierna skissar samtidigt på olika framtida försäkringsmodeller. Allt detta gör att utskottet har kunnat avstyrka många motioner med hänvisning till pågående utredningsarbete.

Herr talman! I det föreliggande betänkandet finns ett stort mått av enighet. Bl.a. tillstyrks förslaget om en höjning av läkemedelskostnader för det

Prot. 1993/94:99
29 april 1994

*Socialförsäkring –
inriktning och
anslag*

först förskrivna läkemedlet från 120 till 125 kr och att avgiften höjs från 20 till 25 kr för varje läkemedel därutöver fr.o.m. januari 1995.

Vi tillstyrker vidare en utökning av antalet dagar med närståendepenning vid anhörigs sjukdom från 30 till 60 dagar. Detta visar att det faktiskt finns en ambition från regeringens och riksdagens sida att stödja dem som är mest i behov av hjälp.

Det är bara Ny demokrati som har fogat några reservationer till betänkan- det, och jag ber att få yrka avslag på dem nu. Men jag skall också beröra dem litet grand.

I reservation 1 föreslår Ny demokrati ett grundskydd i försäkringen. Den frågan tas för övrigt upp av andra partier i s.k. särskilda yttranden. Utskottet avvisar förslaget med hänvisning till pågående utredning. Jag har tyckt mig finna en stor förståelse för detta, också hos Ny demokratis företrädare.

I reservation 2 vill Ny demokrati först höja ersättningsnivån till vad som tidigare gällde, men i reservation 3 föreslås en sänkning på sikt till 70-pro- centsnivån. Om jag har tolkat debatten rätt kommer inte Ny demokrati att fullfölja den här reservationen, och jag tror att det är klokt med hänsyn till pågående utredningsarbete.

Reservation 4 handlar om en en förlängd arbetsgivarperiod, och reserva- tion 5 om arbetsskadelivräntor och färdolycksfall.

När det gäller just färdolycksfallen kan jag medge att vi också tycker att den frågan bör kunna behandlas med viss förtur. Men vi vet att ärendet finns hos Sjuk- och arbetsskadeberedningen, och eftersom Arne Jansson själv – om jag inte är felunderrättad – sitter som representant där, är det fullt möj- ligt för honom att begära att frågan tas upp med förtur. Så går det ju till.

Reservation 6 om basbeloppsanknytning har utskottet inte kunnat till- styrka av ekonomiska skäl. I det kommande pensionsförslaget kommer ett s.k. följsamhetsindex att införas, dvs. pensionerna kommer att knytas till lö- neindex i stället för som nu till prisindex.

Förslagen i reservation 7 om efterkontroll av förtidspensioner återfinns faktiskt i kompletteringspropositionens förslag och kan väl därför anses vara tillgodosedda. Slutligen bör reservation 8 om avräkningsregeln kunna tas upp i Sjuk- och arbetsskadeberedningen, där förtidspensioneringarna kom- mer att behandlas.

För att vara rättvis skall jag också säga något om meningsyttringarna. Ytt- randet om en höjning av sjukpenningen från 70- till 80-procentsnivå har av- styrkts, dels på grund av att vi inte kan bryta överenskommelsen utan vidare, dels på grund av att sänkningen är ett led i en besparing. Vi har faktiskt sett den minskade ersättningen som ett av flera incitament för en aktiv rehabilite- ring.

Det finns flera motionsyrkanden gällande arbetsskadeförsäkringen som vi har avstyrkt på grund av pågående utredningsarbete och inte minst med hän- syn till det nödvändiga i de lagändringar som har genomförts.

Om inte de förändringarna i arbetsskadeförsäkringen hade genomförts av regeringen, med stort motstånd från Socialdemokraterna och Vänsterpar- tiet, så skulle dagens underskott i arbetsskadefonden på ca 22 miljarder kro- nor ha varit ca 90 miljarder kronor omkring 1995-96.

Så kan inte ansvariga politiker låta försäkringarna löpa i väg. Man måste

vidta åtgärder. Vi skulle alltså snart ha haft ett underskott i paritet med budgetunderskottet, om vi inte hade vågat ta itu med dessa försäkringar!

När det gäller frågan om ILO-överenskommelsen är jag den första att säga att det är viktigt att vi följer gjorda överenskommelser. Men också i den frågan har utskottet hänvisat till att regeringen kommer att avge en förklaring i ärendet i höst.

Till sist vill jag bara säga något om de särskilda yttrandena. Det är glädjande att det i de olika partierna förekommer en aktiv debatt och att det är ett förändringsarbete på gång när det gäller socialförsäkringarna.

Det är ju alldeles nödvändigt att vi allihop har någon form av nytänkande på det här området, när vi vet hur ekonomin ser ut i Sverige. Det betyder också oerhört mycket för de enskilda människorna att de kan känna trygghet i framtiden. För att kunna uppnå detta handlar det också om att vi i dag måste ha modet att förändra där det går att göra det, utan att skada och orsaka alltför stor oro.

Målet, en trygg socialförsäkring för alla, har alla i sikte. Däremot finns det – naturligt nog, eftersom vi har olika partier i riksdagen – olika synsätt på hur vi skall komma dithän. Men alla olika uppfattningar kommer naturligtvis att kunna framföras i det pågående utredningsarbetet, och min förhoppning, herr talman, är att det kommer att råda en lika konstruktiv anda i det nuvarande sjuk- och arbetsskadeberedningen som det har gjort i pensionsarbetsgruppen. Där har man kommit fram till mycket stor enighet.

Därmed, herr talman, ber jag att få yrka bifall till hemställan i utskottets betänkande och avslag på samtliga reservationer och meningsyttringar.

Anf. 21 ARNE JANSSON (nyd) replik:

Herr talman! Jag hade egentligen inte tänkt säga någonting. Men i Gullan Lindblads anförande lät det som att alla våra motioner var tillgodosedda på något märkligt sätt. Dock står det i betänkandet att de inte är tillgodosedda, och vi har fått reservera oss.

Jag vill göra ett klarläggande beträffande den ersättning som sänktes från 80 % till 70 %. Vi i Ny demokrati sade att vi på sikt vill se en sänkning till 70 %. Det är inte enbart med tanke på ersättningsnivåerna inom det sociala systemet, utan det är med tanke på Sveriges ekonomi och ersättningsnivåerna inom alla slags olika ersättningssystem. Man måste ta ett totalt ansvar för Sverige och Sveriges ekonomi.

Just nu finns det många olika bidragsnivåer. Det finns en möjlighet att hela tiden så att säga bidragsoptimera, dvs. man utnyttjar systemets luckor för att kunna få ut så mycket som möjligt av det. Det anser vi är fel. Man måste försöka få en likriktning. Ersättningen måste ligga på samma nivå i de olika systemen.

Anf. 22 GULLAN LINDBLAD (m) replik:

Herr talman! Det var roligt att Arne Jansson anser att motionerna är tillgodosedda. Vad jag menade är att samtliga dessa motioner kan bli föremål för diskussion i Sjuk- och arbetsskadeberedningen, där Arne Jansson själv sitter med.

Jag hälsar allt ansvar från alla partier i Sveriges riksdag välkommet. Jag

Prot. 1993/94:99
29 april 1994

*Socialförsäkring –
inriktning och
anslag*

vill också uppmana Arne Jansson att också i andra sammanhang ta detta ansvar, så att ni kan nå upp till de storstilade löften som ni gett om att ni skulle åstadkomma mycket stora besparingar.

Arne Jansson talade litet grand om de fattigaste. Vi brukar tala om fattigpensionärer. Jag kan glädjande nog säga att pensionärerna faktiskt har blivit något av 90-talets vinnare. Det har framgått av en utredning som Socialdepartementet har gjort. Jag kan kanske senare komma in på några siffror om detta.

Anf. 23 BERITH ERIKSSON (v) replik:

Herr talman! Jag vill börja med att säga att vi är verkligen öppna för ett nytänkande i olika utredningsarbeten om det verkligen är fråga om att ta helhetsgrepp.

Gullan Lindblad sade att man inte skulle skapa oro, och det håller jag också med om. Den förda politiken innebär att man går in och river i delar av ett stort system. Jag tog inte i mitt anförande upp de negativa verkningarna av detta. De är att man för varje gång åstadkommer en boom, vilket man säkert får som följd av att man nu för tredje gången skall röra i delpensionen, i stället för att också lägga den under den utredning som är tillsatt.

Sedan tillbaka till ersättningsnivåerna. Vid den debatt vi förde förra gången här i kammaren nöjde sig alla de andra partierna – Socialdemokraterna, de borgerliga partierna och Ny demokrati – med att utskottet i betänkandet hade skrivit att man skulle följa upp detta noga och se hur verkningarna blir.

Nu har vi sett ganska bra hur verkningarna blev. Utskottet hade en hearing i december. Den som så önskar kan läsa innantill i betänkandet, där det finns ett referat från hearingen, vad resultatet blev.

Man måste fråga sig: Vari ligger besparingen? Försäkringskassans representanter ansåg, att om man ytterligare lättar på de regler som infördes förra gången, berör det så få människor att man frågar sig: Skall man ha denna differentiering? Då börjar kostnaderna att ta över eventuella vinster.

Var man än sätter gränsen måste man göra en gränsdragning hos försäkringskassorna, och man måste göra en utredning. Det är fullkomligt obegripligt att envist hålla fast vid denna differentiering av endast den anledningen att det gjordes en överenskommelse en krisnatt.

Anf. 24 GULLAN LINDBLAD (m) replik:

Herr talman! Det gjordes en överenskommelse. Men det viktigaste är ändå att det i denna finns en besparing på närmare en halv miljard kronor, enligt de beräkningar som departementet har gjort. Vi moderater anser inte att vi som har ansvar bara kan riva upp denna överenskommelse.

När det gäller frågan om att snabbt förändra system sade jag faktiskt i mitt anförande att det torde råda ganska stor enighet i utskottet om att vi hoppas att det i fortsättningen kan göras en ordentlig utredning. Vi kan då ta ett riktigare grepp och se över hela försäkringen, och det är precis det som nu pågår, i stället för att ta en bit här och en bit där.

Utskottet har också påtalat detta, bl.a. i ett yttrande till KU. Vi har när det gäller förtidspensionerna – som Berith Eriksson vet – också gjort en särskild

beställning av ett forskningsarbete som skall belysa vad olika åtgärder inom vissa områden kan ha betytt för förtidspensioneringen. Det stora bekymret i dag är att vi har en pensionsålder som de facto är 59 år och ingalunda 65 år, som det står på papperet.

Jag vill också säga något om pensionärerna. De allra fattigaste pensionärerna är de som har det s.k. särskilda kommunala bostadstillägget. Det var 16 000 personer som hade ett sådant år 1991, när det infördes. Därefter var det många som sökte. Antalet hade i februari 1993 stigit till 42 000 pensionärer. Men i februari 1994, ett år senare, var siffran nere i 12 151 personer. Det har alltså blivit en dramatisk förbättring.

Om man ser till att inkomststandarden 1,0 i index är sådan att den precis räcker till grundläggande behov för pensionären, kan vi också glädja oss åt att index, som år 1990 var 1,57, nu år 1993 är 1,64. År 1993 levde den genomsnittlige ålderspensionären i ett hushåll vars inkomster med 64 % översteg dem som krävs för att bekosta livets nödortf.

Man har kunnat konstatera att de sämst ställa har fått det bättre, vilket är glädjande.

Anf. 25 BERITH ERIKSSON (v) replik:

Herr talman! Jag har inte berört pensionärernas situation vare sig i mitt anförande eller i min replik. Den debatten får vi ta när den propositionen behandlas.

Att det skulle bli en halv miljard i vinst var departementets beräkningar, vilket Gullan Lindblad också påpekade. Det stämde inte överens med de beräkningar som utskottet sedan gjorde och som redovisades.

Om den pågående utredningen exempelvis kommer med förslaget att helt ta bort förtidspensionerna, låta människor fortsätta att vara sjukskrivna, och att de får sjukbidrag när man ser att det inte finns några rehabiliteringsmöjligheter, skulle då inte dessa åtgärder åstadkomma en hel del oro och en hel del lidande för ett stort antal människor?

Det spelar egentligen inte någon roll om det är många eller om det är få människor som drabbas av den ståndaktighet som partierna nu visar genom att hålla fast vid en uppgörelse. Det visade sig vid hearingen att resultatet blev att en stor andel av de långtidssjukskrivna var tvungna att få socialbidrag för att klara sin försörjning.

Det visade sig också att ett antal inte hade råd att kosta på sig den rehabilitering de behövde. En del fick välja bort sådana viktiga saker som kanske medicin. Deras försämrade ekonomiska situation med nedskrivningen av nivå fick det resultatet. Det är detta som skall ställas mot att partierna här i riksdagen envisas med att hålla fast vid en överenskommelse.

Anf. 26 GULLAN LINDBLAD (m) replik:

Herr talman! Vi tycker att det är viktigt att man står vid sitt ord och håller överenskommelser. Men vad det främst handlade om var att få ner utgifterna i försäkringen, samtidigt som man gav ökade incitament för just rehabilitering.

Det har visat sig att så är fallet. Det framgick också av hearingen. Men man kan naturligtvis diskutera det. Personligen tycker jag – det var också

Prot. 1993/94:99
29 april 1994

*Socialförsäkring –
inriktning och
anslag*

regeringens ståndpunkt – att vi hade kunnat avstå en karensdag till i början av en sjukskrivningsperiod. Men vi fick ingen respons för detta eftersom bl.a. LO inte ställde upp på det. Då har vi denna tingens ordning.

Vi går ändå in och hyfsar till systemet så att de som väntar på rehabilitering inte skall behöva bli lidande. Det har vi t.o.m. ett lagförslag på. Man skapar en mycket mer flexibel möjlighet till överenskommelse mellan sjukskrivande läkare och försäkringskassa vad gäller att låta de människor som bör få gå på 80-procentsnivån göra det.

Förhoppningen är att vi skall få en så bra ekonomi att vi slipper göra sådana här ryckiga överenskommelser i fortsättningen.

Jag ber om tillgift för att jag talade om de fattiga pensionärerna. Man hinner inte allt man skall i sitt anförande, och då kommer det i repliken. Jag tror att vi i mångt och mycket är överens också när det gäller behovet av trygghet för pensionärerna.

Det är givetvis viktigt att få ned antalet förtidspensionärer, men ingen har på något vis sagt att vi skall ta bort förtidspensioneringarna. Det finns ju människor som har medfödda handikapp och sjukdomar och som saknar förmågan att arbeta. Självklart skall vi arbeta för att alla de människor som verkligen behöver hjälp skall få det. Vi skall förhoppningsvis genom en sund ekonomisk politik och med fortsatta besparingsåtgärder där det är möjligt kunna få ned våra underskott, få ekonomin i balans och få fram alla de arbetstillfällen som viceordföranden talade om tidigare så att vi verkligen kan värna om våra stora sociala trygghetssystem. Att inte göra något nu vore verkligen att orsaka otrygghet för människor.

Anf. 27 BÖRJE NILSSON (s):

Herr talman! Det råder en ganska fridfull stämning i kammaren just nu, och jag har inte för avsikt att dra i gång någon större debatt. Det finns, som har sagts, en mycket stor enighet om betänkandet i dagsläget. Det är naturligtvis värdefullt.

Hoten finns emellertid i den offentliga debatten. Dem får man naturligtvis ta när de dyker upp.

Gullan Lindblad gjorde en viktig markering när hon sade att hon anser att man måste ha trygga socialförsäkringar. Det låter ju bra. Vi får testa litet längre fram om hela Gullan Lindblads parti är med på det. Jag hoppas att det blir på det sättet.

Detta ärende är egentligen stort. Det upptar ganska stora anslag till socialförsäkringarna – uppemot 80 miljarder. Då ligger föräldraförsäkringen utanför. Ärendet borde kanhända ha mött en något större uppmärksamhet.

Socialförsäkringarna är en mycket viktig del av välfärden på det sättet att de skall ge trygghet vid olika tillfällen i livet. Det är också ett omfattande system som uppgår till ett stort antal miljarder. Det är viktigt att försäkringarna fungerar på ett likformigt och rättvist sätt i alla lägen. Det är den uppgiften vi i utskottet skall försöka lösa.

Vi har speciellt följt rättstillämpningen vad gäller försäkringarna. Vi har ägnat mycket tid åt vissa frågor och mycket ingående penetrerat i varje fall två mycket viktiga områden eller delfrågor. Den ena är 70 eller 80 % som nivå i sjukförsäkringen, vilket somliga talare har berört. Det gäller också

tolkningen av reglerna för hel förtidspension vid idellt eller politiskt arbete eller arbete i hemmet. Båda frågorna har aktualiserats i socialdemokratiska partimotioner.

Vi menar att Riksförsäkringsverkets och kassornas tolkning av de intentioner utskottet utfärdade i samband med bestämmelserna om 70-procentig ersättning har varit alltför snäv. Det har i vissa fall lett till att antalet förtidspensioneringar har ökat. Det har också varit hindrande i rehabiliteringsarbetet.

I den andra frågan begär vi ett beslut eller tillkännagivande av riksdagen om rätt för förtidspensionärer att vara ideellt verksamma utan att pensionen reduceras. Som tidigare framhållits i debatten har utskottet i sin helhet sett mycket allvarligt på kritiken och också anordnat utfrågningar i båda dessa avseenden. Det har framkommit att de bestämmelser i sjukförsäkringen som gäller för den högre ersättningen på 80 % upplevs som stelbenta, byråkratiska och i vissa fall orättvisa för olika grupper av sjukskrivna.

Vi har alltså tagit intryck av debatten och kritiken utifrån och av motionerna. Utskottet har gjort en mjukare tolkning av bestämmelserna.

Huvudregeln för att få 80-procentig ersättning är i fortsättningen att behandlingen eller rehabiliteringen ordinerats av läkare och att det finns en behandlingsplan som godkänts av försäkringskassan. På det här sättet får man en rakare och mjukare tillämpning av reglerna. De måste upplevas som mer rättvisa och likformiga. De skall inte heller få styrande effekter på behandlingsmetoderna.

Det förefaller vara en liten fråga, men den har en oerhört stor betydelse för enskilda – ekonomiskt, men också för att motivera rehabilitering. Det är positivt att utskottet i enighet har kunnat göra denna förändring.

Också när det gäller förtidspension i samband med ideellt arbete har utskottet gjort en justering och en mer generös tolkning. Utskottet säger i betänkandet att det ligger ett mycket stort värde i att en handikappad förtidspensionerad person kan engagera sig ideellt. Vi har i betänkandet gjort ett förtydligande som leder till att handikappade som söker förtidspension och som har helt nedsatt arbetsförmåga inte behöver känna oro för att de nya nivåerna leder till en lägre pension. Jag anser det positivt att vi har kunnat göra det. Det är en framgång för försäkringen att vi har kunnat lösa det på det här sättet.

Det finns ytterligare en fråga att ta upp. Vi har gjort ett särskilt yttrande när det gäller ersättning vid arbetsskada. Vi socialdemokrater står naturligtvis för det beslut utskottet har fattat, men vi har ändå velat göra en mycket viktig markering. Den 1 juli 1993 försämrade regeringen och den borgerliga majoriteten arbetsskadeförsäkringen. Det innebar materiella förändringar av visst slag genom att arbetsskadesjukpenningen slopades.

Nu går Ny demokrati ett steg längre och vill avskaffa arbetsskadelivräntorna. Det är ett mycket mycket långtgående steg. Arbetsskadeförsäkringen, eller yrkesskadeförsäkringen som det hette tidigare, är ju en av de allra äldsta socialförsäkringarna. Vi från vårt parti ser det som alldeles självklart att de som utsätts för risker, skador och sjukdomar i jobbet också skall vara försäkrade och ha ersättning. Det är en oerhört viktig princip att det också är företagen och produktionen som betalar det.

Prot. 1993/94:99
29 april 1994

*Socialförsäkring –
inriktning och
anslag*

Vi ser Ny demokratis motionsyrkande – man har också en reservation på denna punkt – som väldigt långtgående. Vi vill göra en mycket kraftig markering om att vi ogillar detta. Arbetsskadeförsäkringen är oerhört viktig för de anställda. Vi tycker att det är väsentligt att det finns ett ekonomiskt skydd om det skulle uppstå en skada i arbetslivet. Denna markering vill vi göra.

Nu har alltså utskottet skickat motionen vidare till utredningen. Den borde egentligen avfärdas direkt, men jag hoppas att den kan begravas på ett snyggt sätt i utredningen.

Anf. 28 ARNE JANSSON (nyd):

Herr talman! Börje Nilsson klagar på oss för att vi har skrivit en motion. Jag tror inte Börje Nilsson har läst vad det står i den motionen när han konstaterar sakförhållandena. Vi har nämligen begärt att man skall låta utreda förutsättningarna för en förändring. Det är faktiskt det enda vi har begärt.

Verkligheten är ju att förutsättningarna ändras hela tiden. Vi får inte, vilket socialdemokraterna förespråkar, köra ned i gamla djupa inkörda fåror och stanna där. Man måste utveckla sig själv. Politikerna måste utveckla sig. Det politiska systemet måste hänga med verkligheten. Man får inte bara godta något och säga att det alltid har varit så och att det därför skall vara så framgent.

Vi begär att man skall utreda nya förhållanden och se om det finns andra förutsättningar för att göra ett nytt system.

Anf. 29 BÖRJE NILSSON (s) replik:

Herr talman! Det är riktigt att ni föreslår att man skall utreda denna fråga, men bakom detta döljer sig naturligtvis ett angrepp mot försäkringen som sådan. Vi tolkar det så att man vill gå ytterligare ett steg och avskaffa livräntorna, och det ser vi som mycket farligt. Jag kan inte tolka det på annat sätt än att det bakom nydemokraternas uppfattning ligger en bristande förståelse för, kontakt med och kännedom om arbetslivet.

Det är en gammal och oerhört viktig princip att de som har tunga och besvärliga jobb och som utsätts för skador också får ersättning. Jag tycker att det är allvarligt att man, som nydemokraterna nu gör, börjar tafsa på den.

Anf. 30 ARNE JANSSON (nyd) replik:

Herr talman! Kanske måste även av hävd viktiga principer ändras. Förutsättningarna i företagen ändras. Det skapas modernare maskiner, och vi vet alla att förutsättningarna inom industrin ändras. Varför måste vi fastna i gamla och förstelnade attityder, när utvecklingen går framåt? Vi måste hänga med.

Anf. 31 BÖRJE NILSSON (s) replik:

Herr talman! Det är väl i och för sig riktigt att principen är gammal. Man insåg mycket tidigt att det är viktigt att de som verkligen utsätts för skador i jobbet får ersättning och är skyddade ekonomiskt. Visst har det gått framåt i arbetslivet, men vi vet hur arbetslivet ser ut. Många arbetsplatser har oerhörda brister. Det förekommer också olycksfall.

Vi ser den här principen som oerhört viktig, och denna försäkring är en

av de viktigaste. Det är den markering som vi vid detta tillfälle vill göra gentemot Ny demokrati.

Prot. 1993/94:99
29 april 1994

*Socialförsäkring –
inriktning och
anslag*

Anf. 32 BERITH ERIKSSON (v):

Herr talman! Vi vill ha en likformig och rättvis försäkring. Om det är sant att Socialdemokraterna i det förslag till valmanifest som skall antas på socialdemokraternas kongress i sommar tänker lova att återställa nivån i försäkringen för långtidssjuka, får man innerligt hoppas att de som nu drabbas onödigt länge verkligen känner sig hedrade av att få vänta ytterligare en tid för det goda ändamålet att vara en del av valfläsket i den kommande valdebatten. Ny demokrati kan känna sig delaktigt i det avseendet.

Anf. 33 BÖRJE NILSSON (s) replik:

Herr talman! Hur vi ser rent principiellt på socialförsäkringarna framgår av den tunga motion från oss vilken behandlas i betänkandet och i korthet redovisas på s. 16.

Vad gäller 70/80-procentsgränsen vill jag, liksom tidigare framhållits, peka på att denna ingick i en överenskommelse som vi tvingades gå med på vid en tidpunkt när ekonomin var skakig. Vi står fast vid den uppgörelsen, men det är också viktigt att man får en riktig tillämpning av bestämmelserna på denna punkt. Vi har sett att det funnits brister, och dessa har vi nu rättat till.

Berith Eriksson fick ett besked från Birgitta Dahl om att vi ogillar 70-procentsregeln och gärna ser att ersättningen höjs till 80 %. Vi får se om vi så småningom kan göra den förändringen, som vi tror är riktig. Olika ersättningsnivåer leder till onödig byråkrati. Vi menar att det är rakare med en ersättning om 80 % i sjukförsäkringen, och vi hoppas att vi skall kunna komma fram till ett sådant beslut. Men det kostar pengar, och det måste vi också ta hänsyn till.

Anf. 34 BERITH ERIKSSON (v) replik:

Herr talman! Det var bra att vi äntligen fick ett rakare besked från Börje Nilsson. Överenskommelsen upphör att gälla i samband med valet. En förändring på denna punkt betyder att man måste bryta överenskommelsen, oavsett om den gäller bara fram till dess eller inte gör det.

Det märkliga i detta sammanhang är att båda sidor verkar vara mycket otillfredsställda med den här överenskommelsen. Det är egendomligt att man då inte kan komma fram till en överenskommelse, där man konstaterar att man inte nådde de eftersträvade resultaten och återgår till en enhetlig nivå inom sjukförsäkringen.

Anf. 35 BÖRJE NILSSON (s) replik:

Herr talman! Vi har sett att det förekommer brister och att tillämpningen har varit alltför snäv och byråkratisk. Vi vill för dagen göra en rakare tolkning, och vi har fått en sådan. Det är det läge som vi har i dag. Vi får längre fram se vad som händer med nivåerna.

Anf. 36 GULLAN LINDBLAD (m):

Herr talman! Jag vill gärna anknyta till vad Börje Nilsson sade om en stor samstämmighet i utskottet, trots allt. Jag vill gärna framföra ett tack till mina

kolleger för att vi har kunnat ha en konstruktiv debatt i dessa frågor. Vi har också i flera stycken kommit fram till förslag som jag tror kommer att gagna de försäkrade. Vi har också ibland modet att gå litet utanför den proposition som vi behandlar, där vi vet att vi med vårt samlade kunnande kanske kan göra det ännu bättre än vad som föreslås på papperet.

Jag är glad över detta, men i en fråga är vi uppenbarligen inte överens. Det gäller arbetsskadeförsäkringen. Jag kommer ihåg att jag personligen redan i början av 1980-talet började föra debatter om arbetsskadeförsäkringen. Jag hade då praktiskt arbetat med frågan och såg vartåt det skulle luta. Till sist hade praxis förändrats i Försäkringsöverdomstolen så att bortemot 90 % av alla anmälda skador godkändes som arbetsskador. Arbetsskadefonden började tömmas på pengar. Pengarna rann ut som genom ett såll. Som jag sade i mitt inledningsanförande skulle vi haft ett underskott i fonden på bortemot 95 miljarder redan om några år.

Hela tiden har Socialdemokraterna sagt nej. Man har velat utreda, och man har inte velat ändra bestämmelserna. Då frågar jag mig: Hur långt skulle det fått gå innan Socialdemokraterna varit beredda att göra någon förändring?

Jag tycker mig i partimotionen i år finna en ökad öppenhet för behovet av förändringar. Det är ett litet steg på vägen. Men det hade runnit åtskilligt fler miljarder ur fonden om vi hade varit lika senfärdiga vi andra som ändå hade modet att ta itu med en försäkring som av personalen inom försäkringskassorna betecknades som försäkringarnas gökunge.

Nu säger socialdemokraterna i sitt särskilda yttrande att representanterna i beredningen från deras sida kommer att verka för att de ståndpunkter socialdemokraterna företräder beaktas.

Vilka ståndpunkter är det, Börje Nilsson? Det skulle jag gärna vilja ha ett svar på.

Anf. 37 BÖRJE NILSSON (s):

Herr talman! Det är riktigt att anmälningarna i arbetsskadeförsäkringen har ökat högst väsentligt under 1980-talet och att kostnaderna också stigit. Men Gullan Lindblad vet mycket väl grundproblemet bakom detta, nämligen brister i arbetsmiljön. Det är företagen som får ta ansvar för detta.

Det är också oerhört väsentligt att det finns en företagshälsovård. Där har man gjort försämringar. Vi menar att det är mycket viktigt att man bedriver det förebyggande arbetet. Det måste ske på företagen, som måste ha en bra hälsovård.

Arbetsskadeförsäkringen infördes i sitt nuvarande skick 1976. Det är tid att se över praxis och se hur det fungerar. Det har vi också förfäktat i flera motioner i olika sammanhang. Men det är något annat än att ta bort arbets-skadesjukpenningen och göra andra väsentliga förändringar. Det kan vi inte ställa upp på. Vi menar att försäkringen är oerhört viktig för arbetslivet och för alla dem som är verksamma i arbetslivet.

Anf. 38 GULLAN LINDBLAD (m):

Herr talman! Då har utskottet fått besked var socialdemokraterna står i denna fråga, nämligen att ni är beredda att se över praxis.

Ack, ack, herr talman, om vi inte hade kommit längre under de här åren då hade vi ju haft detta gigantiska underskott. Det räcker faktiskt med att vi har ca 22 miljarder. Det är tillräckligt bekymmersamt.

Men nu skall vi se framåt. Jag håller med om att det här är en viktig fråga för bl.a. arbetsmiljöerna. Det kan ge ett ökat incitament för arbetsgivarna att verkligen se till att arbetsmiljöerna är så bra att man inte får försäknings-skador och annat. Dock torde det vara så att vi i Sverige har kanske världens främsta arbetsmiljöer, inte minst på grund av att vi har starka fackliga organisationer som har sett till den saken, och det är bra.

Det finns en framkomlig väg, av många, och det är att föra över arbetsskadeförsäkringen till antingen arbetsgivarna eller till arbetsmarknadens parter. Det får vi fler tillfällen att diskutera. Men vi har hittills i utskottet sagt, att arbetsskadeförsäkringen innehåller ett skaderättsligt moment. På den punkten är vi överens.

Kanske vi då kunde vara beredda att, som ett alternativ, lyfta ut denna försäkring så att det kunde framstå för arbetsgivarna att det lönar sig med goda arbetsmiljöer. Indirekt skulle detta innebära lägre avgifter till försäkringen för de företag och arbetsgivare som har en god arbetsmiljö.

Jag skulle gärna vilja höra Börje Nilssons synpunkter på det sistnämnda.

Anf. 39 BÖRJE NILSSON (s):

Herr talman! Jag vill påpeka att den socialdemokratiska regeringen mycket tidigt uppmärksammade kostnadsutvecklingen i arbetsskadeförsäkringen. En utredning var också påbörjad för att se över kostnadsutvecklingen och framför allt praxis. Det var säkerligen tid för det, efter det att den fungerat under ett antal år.

Det är ju också så, Gullan Lindblad, att frågan om arbetsskadeförsäkringen är överförd till den nya beredningen för prövning. Prövningen får alltså ske i beredningen, men för oss socialdemokrater är det ändå viktigt att det finns en försäkringsfunktion kvar som arbetsgivarna svarar för. Det är också ytterst väsentligt att ersättning utgår vid olycksfall, skador och sjukdomar i arbetslivet.

Anf. 40 GULLAN LINDBLAD (m):

Herr talman! Det räcker inte att se över praxis och att uppmärksamma kostnadsutvecklingen. Det handlar också om att handla, herr talman, vilket den borgerliga regeringen och riksdagspartierna förmått att göra, utöver Socialdemokraterna och Vänsterpartiet. Vi har åstadkommit en rättvändig försäkring, där kravet för att erhålla förmåner från arbetsskadeförsäkringen nu är ett klarare samband mellan arbetsmiljön och skadan än tidigare. Tidigare var ju kriteriet att om inte särskilda skäl talade emot det faktum att det fanns skadliga faktorer skulle vederbörande få ersättning. Undra på att denna försäkring fullständigt raserade allt vad ekonomiskt tänkande heter!

Vi är nu en bit på väg, och jag hoppas att vi skall nå ännu längre i den kommande beredningen.

Anf. 41 BÖRJE NILSSON (s):

Herr talman! Gullan Lindblad vet mycket väl att det är praxis som är styrande i det hela. Gullan Lindblad säger att den borgerliga regeringen har

handlat. Men det har man ju gjort genom att försämlra försäkringen. Man har slopat sjukpenningen i försäkringen. Det är naturligtvis inte acceptabelt, inte riktigt. Sjukförsäkringsdelen är ju också en viktig del i arbetsskadeförsäkringen.

Det man nu åstadkommit är försämringar. Men det är inte på det sättet man skall angripa försäkringen. Försäkringen måste finnas kvar. Det är viktigt för dem som är verksamma i arbetslivet och som jobbar i industrin. Gullan Lindblad vet mycket väl att praxis är styrande och att det är där kostnaderna ligger, och detta måste justeras.

Anf. 42 GULLAN LINDBLAD (m):

Herr talman! Praxis baseras på lag, vilket är detsamma som lagtillämpning, Börje Nilsson. Det är därför väsentligt hur lagen är utformad. Fortfarande har vi en arbetsskadeförsäkring, dvs. det finns möjlighet till livränta om skadan är varaktig. Men, som jag redan sagt, ärendet ligger i beredningen, och jag hoppas att beredningen skall bli konstruktiv på denna punkt.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 4 maj.)

5 § Bordläggning

Anmälades och bordlades

Motionerna

med anledning av prop. 1993/94:213 Godkännande av grundläggande principer för avtal rörande Arlandabanan

1993/94:T73 av Sven-Gösta Signell m.fl. (s)

1993/94:T74 av Gunnar Thollander m.fl. (s)

1993/94:T75 av Birgitta Hambræus (c)

1993/94:T76 av Lennart Rohdin (fp)

1993/94:T77 av Karl-Erik Persson m.fl. (v)

Konstitutionsutskottets betänkande

1993/94:KU49 Fråga om medgivande enligt 4 kap. 8 § första stycket regeringsformen att väcka åtal mot riksdagsledamot

Skatteutskottets betänkanden

1993/94:SkU33 Utvidgad kompensation för viss dieseloljeskatt

1993/94:SkU34 Indirekta skatter

Justitieutskottets betänkanden

1993/94:JuU13 Rasistisk brottslighet

1993/94:JuU26 Disciplinförseelser av krigsmän m.m.

Försvarsutskottets betänkande

1993/94:FöU9 Verksamhet och anslag för totalförsvaret 1994/95

Arbetsmarknadsutskottets betänkanden

1993/94:AU17 Jämställdhetspolitiken: Delad makt – delat ansvar

1993/94:AU22 Förslag om ytterligare anslag på tilläggsbudget till statsbudgeten för budgetåret 1993/94, m.m.

1993/94:AU23 Ändring i lagen om generellt anställningsstöd (GAS)

Bostadsutskottets betänkanden

1993/94:BoU16 Bostadsbidrag och bostadsanpassningsbidrag

1993/94:BoU17 Elöverkänslighet

6 § Anmälan om interpellationer

Anmälades att följande interpellationer framställts

den 28 april

1993/94:143 av *Hans Göran Franck* (s) till utrikesministern om Sydafrika:

Valet i Sydafrika blev en stor framgång för demokratin, för alla dem som under lång tid kämpat för landets befrielse från apartheidsystemet. I denna kamp har ANC:s president Nelson Mandela spelat en stor och ledande roll.

Det gäller nu att konsolidera demokratin, att eliminera apartheid, inte bara från lagstiftning och administration utan också att befria landet från rasåtskillnaden i det dagliga livet.

Sydafrika har genomfört en historisk förändring som har en enorm betydelse för hela världssamfundet. Sydafrika står inför den svåra uppgiften att genomföra en plan för ekonomisk utveckling och social rättvisa. Sydafrika behöver ett snabbt och verksamt bistånd från Sverige och andra länder.

Ett demokratiskt, icke rasistiskt Sydafrika, kan spela en viktig roll inte bara för grannländerna utan även för andra delar av Afrika.

Sexton svenska riksdagsledamöter, nämligen Stig Alemyr (s), Axel Andersson (s), Marianne Anderson (c), K-G Biörsmark (fp), Charlotte Branting (fp), Lennart Brunander (c), Hans Göran Franck (s), Anita Johansson (s), Henrik S Järrel (m), Bengt Kindbom (c), Lena Klevenås (s), Inger Koch (m), Kenneth Lantz (kds), Liisa Rulander (kds), Maj Britt Theorin (s) och Eva Zetterberg (v) har medverkat som observatörer under valet i Sydafrika, alla inom ramen för AWEPA:s valbevakning.

AWEPA avser att fortsätta sin verksamhet för Sydafrika och andra länder i södra Afrika. Svenska AWEPA kommer aktivt att delta i denna verksamhet.

I anledning härav får jag ställa följande frågor till utrikesminister Margaretha af Ugglas:

1. Hur bedömer regeringen utvecklingsmöjligheterna för Sydafrika efter valet?
2. Vilket ytterligare stöd och bistånd vill regeringen verka för till Sydafrika?

3. Hur vill regeringen agera på det internationella planet för att stärka det nya demokratiska och icke-rasistiska Sydafrika?
4. Vilka nya möjligheter skapar den demokratiska förändringen i Sydafrika för en aktiv svensk och internationell politik till stöd för andra länder i södra Afrika?
5. Är regeringen beredd att medverka till fortsatt stöd till AWEPA?

den 29 april

1993/94:144 av *Hans Göran Franck* (s) till justitieministern om kriminalpolitiken:

Regeringen har förändrat kriminalpolitiken med en moderat/konservativ inriktning. Tre år efter den borgerliga regeringens tillträde finns det anledning att granska vad den moderata ledningen över Justitiedepartementet betytt på en rad väsentliga punkter, som haft negativ effekt:

Den moderata kriminalpolitiken har inte lett till någon reduktion av brottsnivån. I stället ökar brottsligheten på flertalet brottsområden. Särskilt gäller detta vissa våldsbrott som våldtäkt och bank-, post- och butiksrån där någon form av vapen förekommit. Enligt en prognos från BRÅ får vi räkna med en ökning av antalet brott med 25 000 per år fram till år 2000.

De brottsförebyggande insatserna är alltför blygsamma. Massiva insatser nationellt, regionalt och lokalt skulle kunna ha en avsevärd effekt och vara lönsamma för samhället, företag och enskilda människor.

Det stora antalet straffskärpningar och repressiva åtgärder inom kriminalvården som regeringen vidtagit har inte haft någon nämnvärd verkan på återfallsfrekvensen, brottsnivån och brottspreventionen. Snarare har åtgärderna negativa effekter.

Arrestlokaler, häkten och fängelser är överbefolkade. Numera förekommer det att två personer tvingas dela på en cell, ett synnerligen negativt genombrott för modern svensk kriminalvård. Kritik har riktats från Europarådet mot förhållanden i framför allt polisarrest och häkten.

Trots växande ekonomisk och organiserad brottslighet är denna alltså inte högprioriterad på samma sätt som narkotika- och våldsbrott.

Främlingsfientlig och rasistisk brottslighet pågår utan att den beivras effektivt i praktiken.

Regeringens kriminalpolitik innehåller starka inslag av ökad repression. Den gamla, och som vi hade hoppats till historiens skräpkammare förpassade, vedergällningen har återuppväckts. Tanken att straffet skall utgöra upprättelse för offret är inget annat än hämnd, fast klädd i annan kostym.

I stället för att satsa på vedergällning borde regeringen koncentrera sina insatser för att rehabilitera brottsoffer på positiva och konstruktiva åtgärder som leder till verkligt stöd och upprättelse för det drabbade offret.

I anledning härav vill jag ställa följande frågor till justitieminister Gun Hellsvik:

1. Vilket stöd har regeringen i vetenskap och beprövad erfarenhet för att den repressiva kriminalpolitik som nu bedrivs är framgångsrik? Om inget

sådant stöd finns, är regeringen då beredd att ompröva sin kriminalpolitik?

2. Vilka effekter har överbeläggningen på våra anstalter och häkten haft på möjligheterna att bedriva rehabiliterande och resocialiserande verksamhet inom kriminalvården? Har det förekommit att intagna lyckats rymma på grund av att de inte kunnat placeras på tillräckligt säker anstalt?
3. Är regeringen beredd att verka för en massiv satsning på lokalt brottsförebyggande insatser med kommunala brottsförebyggande handlingsprogram som grund?
4. Är regeringen beredd att göra ekonomisk och organiserad brottslighet liksom främlingsfientlig brottslighet till högprioriterade områden i brottsbekämpningen på samma sätt som gäller i fråga om vålds- och narkotikabrott?
5. Är regeringen villig att sätta in nya kvalificerade hjälpinsatser till brottsoffer som lidit allvarlig skada?

1993/94:145 av *Ingela Mårtensson* (fp) till kulturministern om anknytningsfall:

I dag finns många gifta och sambor som förvägras att leva tillsammans på grund av en mängd byråkratiska hinder. I de fall där det är uppenbart att den sökande kommer att få uppehållstillstånd på grund av anknytning borde det vara självklart att ansökan skulle kunna göras i Sverige om den sökande uppehåller sig här.

Dessutom förefaller det som om praxis hårdnat vad gäller bedömningen av anknytning. Numera synes Invandrarverket använda sig av begreppet "synnerliga skäl" jämfört med tidigare då "särkilda skäl" ansetts tillräckliga för att undantag skall kunna göras från kravet att ansökan skall göras utanför Sveriges gränser.

Den grupp som här avses har genomlidit stora ekonomiska och psykiska lidanden, och deras problem bör snarast få en lösning. I gruppen ingår även barn vars rättigheter att leva med sina föräldrar särskilt bör beaktas.

I flera av dessa fall har den sökande följt Invandrarverkets uppmaning och begett sig till annat land för att söka därifrån. Deras väntan blir i många fall påfrestande lång. Vissa har begett sig till nordiska länder. Nu har Invandrarverket enligt uppgift meddelat att det inte längre behandlar ansökningar från Finland.

Personer som vistas här utan uppehållstillstånd och sedan reser utomlands för att söka anknytning får avslag med motiveringen att de betett sig illojalt mot Sverige och bestraffas genom att inte få söka på nytt på flera år.

Ett särskilt problem tycks uppstå för dem som först sökt asyl och som under en lång väntetid etablerat förhållande med personer bosatta i Sverige. Speciellt gäller det de som fått avslag på sin asylansökan.

Informationen till de sökande om vad som gäller vid en ansökan är mycket bristfällig och motstridig.

Det måste ses som orimligt med detta slöseri såväl ekonomiskt som mänskligt att hantera anknytningsärenden på detta sätt.

Jag hoppas att den utredning som invandrarministern har tagit initiativ till

och som äntligen verkar vara klar, skall bidra till att komma till rätta med dessa problem.

Mot denna bakgrund vill jag ställa följande frågor till invandrarministern:

1. Kommer regeringen att förelägga riksdagen en proposition vad gäller anknytningsfall innan riksmötet är slut?
2. Finns det möjligheter för regeringen att ta initiativ till förändringar i de fall som här avses utan att riksdagen behöver fatta beslut?

7 § Anmälan om frågor

Anmälades att följande frågor framställdes

den 28 april

1993/94:482 av *John Andersson* (-) till kommunikationsministern om licensavgiften för jaktradio:

Jaktradio tillhör i dag mer eller mindre standardutrustningen för en jägare. Förra året kostade tillstånden 68 kr per år och tillstånden gällde för flera apparater. Ett jaktlag kunde alltså ha en gemensam licens. Nu har dessa avgifter chockhöjts med nästan 200 % till 230 kr per apparat och år. För ett jaktlag om 25 personer stiger därför kostnaden från 68 kr per år till hela 5 750 kr.

Nu hör till saken att det är vissa bestämda kanaler som är upplåtna för användning vid jakt och att det egentligen bara är en formsak att licens behövs; jägarna får själva försöka samordna mellan olika jaktlag så att man inte stör varandras kommunikation. De aktuella apparaterna har också en mycket begränsad räckvidd.

Enligt min mening borde man kunna slopa dessa licensavgifter.

Min fråga till kommunikationsministern är:

Är kommunikationsministern beredd att ta nödvändiga initiativ så att licensavgifter för jaktradio slopas?

1993/94:483 av *Ingela Mårtensson* (fp) till civilministern om kommunerna och offentlighetsprincipen:

”Kommunerna bryter allt oftare mot offentlighetsprincipen och yttrandefriheten” påstår Kommun Aktuell (28 april 1994). Tidningen har granskat JO-beslut mellan åren 1989 och 1993. Detta är ett mycket allvarligt påstående. Jag vill därför fråga ministern:

Vad avser regeringen att göra för att offentlighetsprincipen i kommunernas verksamhet inte urholkas?

Riksdagen har beslutat om fri etableringsrätt för sjukgymnaster under förutsättning att vissa villkor är uppfyllda.

Det har nu visat sig att det uppstått svårigheter i vissa fall när det gäller den praktiska tillämpningen av lagen och då i relationen mellan sjukgymnasten och landstinget. Detta har nu inneburit att det varit svårt att från sjukvårdshuvudmannen få ett förhandsbesked om sjukgymnasten uppfyller lagens krav för att få ersättning för utförd behandling.

Ett annat problem gäller långa väntetider för utbetalning av ersättning för utförda behandlingar.

Vilka åtgärder är statsrådet beredd att vidta med anledning av de problem som framkommit för de sjukgymnaster som vill starta verksamhet i egen regi?

den 29 april

1993/94:485 av *Chatrine Pålsson* (kds) till statsrådet Bo Könberg om Föräldraföreningen Plötslig spädbarnsdöd:

I tre års tid har Föräldraföreningen Plötslig spädbarnsdöd erhållit stöd ur Allmänna arvsfonden för att bygga upp sin verksamhet. Vid motionsbehandling i socialutskottet konstaterades att föreningen har en angelägen verksamhet men att föreningen inte längre kan erhålla stöd från detta anslag.

Många har vidimerat att föreningen gör ett ovärderligt arbete såväl informationsmässigt och förebyggande som stödjande och uppföljande.

I socialutskottets betänkande 1993/94:SoU20, vilket riksdagen antog, anförs att regeringen bör överväga om organisationen kan erhålla statligt stöd från annat anslag.

Eftersom den uppbyggda verksamheten står och faller med ett eventuellt besked om bidrag är det nödvändigt att ett sådant besked kommer inom kort. Med anledning av ovanstående vill jag fråga sjukvårdsministern:

Kommer Föräldraföreningen Plötslig spädbarnsdöd att erhålla bidrag för nästa år?

1993/94:486 av *Hans Göran Franck* (s) till näringsministern om undanröjande av hälsorisker från starkströmsledning:

Genom stadsdelen Bergshamra i Solna går en starkströmsledning som tillhör Stockholm Energi AB. Ledningen, som går rakt genom bebyggelsen ovan jord, har skapat stor oro för betydande hälsorisker bland befolkningen, särskilt barnfamiljer. Det gäller att söka finna en lösning som innebär att kraftledningen kan flyttas på ett acceptabelt sätt. Den bästa lösningen är att kraftledningen dels grävs ner under jord, dels dras genom en tunnel.

Mot bakgrund härav får jag fråga statsrådet Per Westerberg följande:

Är regeringen beredd att verka för lösningar som undanröjer hälsorisker för de boende på grund av starkströmsledning?

1993/94:487 av *Lena Hjelm-Wallén* (s) till utbildningsministern om högskolestyrelserna:

Allt fler beslut avgörs numera inom den enskilda högskolan. Detta understryker behovet av att högskolestyrelserna har allsidig sammansättning. Även om begreppet allmänföreträdare inte längre finns i högskolelagen är det angeläget att kompetenta personer med ett samhällsperspektiv finns i högskolestyrelserna och får tillföra högskolan sin samhällserfarenhet och sina kontakter.

Jag vill fråga utbildningsminister Per Unckel:

Kommer de riktlinjer som vägleder regeringen när nya högskolestyrelser utses att fortfarande ge plats åt allmänföreträdare?

1993/94:488 av *Lena Hjelm-Wallén* (s) till utbildningsministern om de mindre och medelstora högskolornas forskningssamarbete:

Forskning vid de mindre och medelstora högskolorna är synnerligen angelägen för att både upprätthålla och stärka kvaliteten i dessa högskolors verksamhet samt de kontakter i omgivande regioner som denna forskning leder till. Därför fattade riksdagen beslut våren 1993 om en särskild satsning om 40 miljoner på nätverkssamarbete mellan högskolor och universitet. Det visar sig nu att högskolorna först denna vecka fått beslut om vilka högskolor som regeringen tilldelat resurser för detta ändamål. Trots att riksdagen beviljat resurser för innevarande budgetår finns det genom regeringens senfärdighet små möjligheter att några förstärkta forskningsinsatser genom nätverkssamarbete kan komma till stånd under detta läsår.

Även andra beslut dröjer. Det gäller 40 miljoner kronor till högskolornas forskningssamverkan med näringslivet för kommande budgetår, också detta med resurser som riksdagen redan för ett år sedan beslutade om.

Jag vill mot denna bakgrund fråga utbildningsministern:

Vad är skälet till dröjsmålet för regeringens beslut att fördela av riksdagen beslutade resurser för de mindre och medelstora högskolornas forskningssamarbete?

1993/94:489 av *Karl-Erik Svartberg* (s) till statsrådet Alf Svensson om fackföreningsrörelsen i Indonesien:

Militärregeringen i Indonesien har förbjudit Indonesiens fria fackföreningsrörelse, SBS.

I betänkandet 1993/94:UU15 om internationellt utvecklingssamarbete utgick utrikesutskottet från "att regeringen i de bilaterala kontakterna med Indonesien kommer att verka för att demokrati och mänskliga rättigheter skall respekteras. Utskottet anser att u-krediter kan beviljas Indonesien under denna förutsättning."

Kan u-krediter komma i fråga för Indonesien efter beslutet att förbjuda SBS, den fria fackföreningsrörelsen?

I riksdagens frågestund i torsdags ansåg finansministern att det 43-procentiga överskridandet av Utbildningsdepartementets myndighetsanslag är en "smärre försyndelse". Sådan förståelse och välvilja är uppseendeväckande, särskilt som Utbildningsdepartementet redan spenderat 15–16 miljoner utan täckning i beviljade anslag. Hur regeringen sköter sitt eget fögderi får anses utgöra riktlinjer för andra förvaltningar. Om 43-procentiga överskridanden av ramanslag accepteras av landets finansminister innebär detta ett allvarligt brott mot principerna för ramanslag.

Vilka åtgärder avser finansministern att vidta för att förhindra att överskridande av myndighetsanslag av detta slag kommer att upprepas?

1993/94:491 av *Ulf Melin* (m) till statsrådet Beatrice Ask om rektors ansvar:

Genom ett beslut har JO funnit anledning att uppmärksamma lärare och skolledning vid gymnasier på frågan om eleverna är myndiga eller ännu står under annans vårdnad.

Vid mösspåtagningen i fjol i en gymnasieskola var många elever kraftigt berusade. En elev fick åka ambulans till sjukhus medan andra berusade elever lämnade skolan efter ett tag. Den bekymrade rektorn ringde hem till en av de frånvärande elevernas förälder, eftersom hon var bekymrad över hans tillstånd. Eleven, som nyss blivit myndig, JO-anmälde rektorns telefonsamtal. Han kände sig kränkt över rektorns samtal.

En nyhet i läroplanerna för gymnasiet som träder i kraft inom kort är att där preciseras rektorns ansvar. Mot bakgrund av det ovan relaterade exemplet är det oklart om rektors möjligheter och skyldigheter att ingripa är tillräckligt klara.

Signalen till rektorer och lärare blir att inte bry sig om hur myndiga elever beter sig i och utanför skolan i en tid när normer och värderingar ytterligare borde förstärkas.

Vilka åtgärder är statsrådet beredd att vidta i syfte att ytterligare klargöra rektorers ansvar så att händelser liknande den ovan relaterade inte kan upprepas?

1993/94:492 av *Inger Lundberg* (s) till utbildningsministern om reglerna för antagning till universitet och högskolor:

De fria antagningsreglerna till universitet och högskolor har skapat oro och stora problem för många ungdomar.

Ungdomar som sökt ett särskilt program på gymnasieskolan i syfte att senare fullfölja viss högskoleutbildning har under pågående utbildning blivit varse att antagningsreglerna ändrats.

Detta skapar allvarliga problem för ungdomarna och deras föräldrar och kan äventyra ungdomarnas framtida yrkesval.

Är utbildningsministern beredd att vidta åtgärder för att säkra överblickbara och rättvisa regler för antagning till universitet och högskolor?

Prot. 1993/94:99
29 april 1994

8 § Kammaren åtskildes kl. 12.04.

Förhandlingarna leddes
av talmannen från sammanträdet början t.o.m. 4 § anf. 13 (delvis) och
av tredje vice talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

LISBET HANSING ENGSTRÖM

/Barbro Nordström

Innehållsförteckning

Prot. 1993/94:99
29 april 1994

Fredagen den 29 april

1 § Hänvisning av ärenden till utskott och beslut om förkortad motionstid	1
2 § Beslut rörande utskottsbetänkanden som slutdebatterats den 28 april	1
Trafikutskottets betänkande TU25	
Trafikutskottets betänkande TU26	
Trafikutskottets betänkande TU27	
Socialförsäkringsutskottets betänkande SfU13	
Kulturutskottets betänkande KrU19	
Kulturutskottets betänkande KrU23	
Kulturutskottets betänkande KrU24	
Kulturutskottets betänkande KrU27	
Kulturutskottets betänkande KrU28	
Utbildningsutskottets betänkande UbU8	
3 § Säkerhetspolitiska frågor	11
Utrikesutskottets betänkande UU18	
Debatt	
Daniel Tarschys (fp)	
Margareta Viklund (kds)	
Björn Samuelson (v)	
Utrikesminister Margaretha af Ugglas (m)	
Pierre Schori (s)	
Lars Moquist (nyd)	
Beslut	23
Beslut om uppskjuten votering	23
4 § Socialförsäkring – inriktning och anslag	23
Socialförsäkringsutskottets betänkande SfU12	
Debatt	
Birgitta Dahl (s)	
Arne Jansson (nyd)	
Berith Eriksson (v)	
Gullan Lindblad (m)	
Börje Nilsson (s)	
<i>Beslut skulle fattas den 4 maj</i>	
5 § Bordläggning	44
6 § Anmälan om interpellationer	
1993/94:143 av Hans Göran Franck (s) om Sydafrika	45
1993/94:144 av Hans Göran Franck (s) om kriminalpolitiken.	46
1993/94:145 av Ingela Mårtensson (fp) om anknätningsfall ..	47

7 § Anmälan om frågor

1993/94:482 Av John Andersson (-) om licensavgiften för jakt- radio	48
1993/94:483 av Ingela Mårtensson (fp) om kommunerna och offentlighetsprincipen	48
1993/94:484 av Göte Jonsson (m) om sjukgymnasters fria eta- bleringsrätt	49
1993/94:485 av Chatrine Pålsson (kds) om Föräldraföreningen Plötslig spädbarnsdöd	49
1993/94:486 av Hans Göran Franck (s) om undanröjande av hälsorisker från starkströmsledning	49
1993/94:487 av Lena Hjelm-Wallén (s) om högskolestyrelserna	50
1993/94:488 av Lena Hjelm-Wallén (s) om de mindre och me- delstora högskolornas forskningssamarbete	50
1993/94:489 av Karl-Erik Svartberg (s) om fackföreningsrörel- sen i Indonesien	50
1993/94:490 av Lena Hjelm-Wallén (s) om Utbildningsdeparte- mentets anslagsöverskridanden	51
1993/94:491 av Ulf Melin (m) om rektors ansvar	51
1993/94:492 av Inger Lundberg (s) om reglerna för antagning till universitet och högskolor	51

